

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Samverkan är inte en frivillighetsgrej, utan det ingår i vårt arbete helt enkelt.”

En kvalitativ studie av samverkansvillkoren för socialsekreterare.

Socionomprogrammet

C-uppsats HT 2008

Författare: Emma Mellquist

Jessica Kraft

Marie Mårtensson

Handledare: Jörgen Lundälv

ABSTRACT

Title: *"Co-operation is not voluntary, it is a mandatory part of our job"*. A qualitative study of the terms and conditions for social workers considering co-operation.

Authors: Emma Mellquist, Jessica Kraft, Marie Mårtensson

Keywords: co-operation, social services, social welfare office, school

How do you do co-operation between government agencies?

It is a wide spread view that there can be quite a few hitches in co-operation between agencies. In later years this idea has spread to the media where there has been negative coverage of the social service agencies. This generally applies to cases where children suffer because the right assistance takes too long to co-ordinate or does not get co-ordinated at all between schools, healthcare and social services. The social welfare law dictates that it is the social welfare office duty to co-ordinate the government agencies for the child's best interest. This made us consider what we in fact know about "how to do co-operation".

We choose to focus on co-operation between the schools and social welfare offices in our essay. This led us to interview three social workers working with kids and their families in three different social welfare offices. We asked them what knowledge they had about co-operation, what obstacles they had met and what factors had proven vital for their co-operation with other agencies. In order to look into what knowledge social workers have about co-operation we then interviewed teachers at the department of social work at Gothenburg University. We then compared these statements to those of the social workers. We found a number of similarities, such as the importance of superiors, communication and respect for the other professions in order to co-operate successfully. Furthermore we learnt that though there is imperfections in practice and the study of co-operation at the department of social work, it does provide students with the basic knowledge of co-operation.

Considering further research, a focus on how to bring together students from different departments in co-operation would be beneficiary for co-operation between professionals. Given more time we would also consider looking at different theoretical perspectives when it comes to analyzing co-operation.

Tack

Att skriva denna uppsats har varit en spännande och intressant resa. Spännande i den bemärkelsen att vi redan då vår tanke om uppsatsämne väcktes trodde oss veta på ett ungefär vad vi skulle komma fram till i resultatet. Intressant i den mening att vi allteftersom uppsatsen växt fram har märkt att våra begynnande antaganden har fått reviderats. Att vi har varit öppna för att göra ändringar i de antaganden som vår förståelse låg till grund för och som vi burit med oss från början, har gjort uppsatsskrivandet till en mycket lärorik process för oss.

Vi vill tacka alla som funnits som stöd och hjälp i vår omgivning och på så sätt gjort denna c-uppsats möjlig att skriva. Först vill vi tacka er socialsekreterare ute på fältet som låtit oss intervjua er. Två av er bjöd in oss till er arbetsplats på arbetstid och en av er tog sig till vår institution efter arbetstid. Alla har visat sitt engagemang och inte glömt hur det var att vara student, tack!

Sedan vill vi tacka er kursansvariga på de aktuella kurserna inom socionomprogrammet som deltagit i våra intervjuer. Att ni tog er tid och visade ert engagemang för vårt ämne, betydde mycket för oss!

Ett varmt tack vill vi även rikta till vår handledare, Jörgen Lundälv, som gett oss vägledning genom vårt arbete. Du har givit oss bra tips och råd i våra vägskäl, så att vi har kunnat gå vidare. Vi vill även tacka Göteborgs universitet och Bodil Söderström, för att du hjälpt oss i vår sökning efter före detta elever.

Vi vill också tacka varandra för stöd och support genom en arbetsam termin.

Sist men inte minst vill vi tacka våra familjer som gett oss tid och utrymme för vår uppsats. Nu är det vår tur att ta hand om er!

2008-12-09

varma hälsningar från

Jessica, Emma och Marie

Innehållsförteckning

DEL 1.....	5
1 INLEDNING.....	5
1.1 Syfte.....	6
1.2 Bakomliggande syfte.....	6
1.3 Problemställning.....	6
1.4 Avgränsningar.....	7
1.5 Ordförklaringar.....	7
1.5.1 Socialsekreterare.....	7
1.5.3. Kunskap.....	7
1.5.4 Verksamhet.....	7
1.6 Frågeställningar.....	8
1.7 Uppsatsens disposition.....	8
2 BAKGRUND.....	9
2.1 Uppsatsens relevans för socialt arbete.....	10
3 TIDIGARE FORSKNING.....	11
4 TEORETISK RAM.....	14
4.1 Nätverksteori – en teori om samspel.....	14
4.2 James S Colemans sociala utbytesteori.....	15
4.3 Kommunikationsteori enligt Jürgen Habermas.....	17
4.4 Tillämpning av teori i vår C-uppsats.....	18
4.5 Begreppsdefinitioner.....	19
4.5.1 Samverkan och samarbete.....	19
4.5.2 Samverkansansvar.....	19
4.5.3 Kommunikation.....	20
4.5.4 Integration teori och praktik.....	20
5 METOD.....	22
5.1 Förförståelse.....	22
5.2 Val av metod.....	22
5.3 Val av ansats.....	23
5.4 Val av undersökningsinstrument.....	24
5.5 Deduktion och induktion.....	25
5.6 Urval.....	25
5.6.1 Urval av intervjupersoner.....	25
5.6.2 Urval av litteratur.....	26
5.7 Bortfall.....	26
5.8 Val av analysmetod.....	27
5.9 Uppsatsens trovärdighet.....	28
5.10 Etiska överväganden.....	29
Del 2.....	31
6 RESULTAT OCH ANALYS.....	31
6.1 Socialsekreterarnas syn på samverkan.....	31
6.2 Socialsekreterarnas syn på socionomutbildningen.....	35
6.3 Kursansvarigas syn på samverkan.....	37
6.4 Kursansvarigas syn på socionomutbildningen.....	39
7 KONKLUSIONER.....	44
8 SLUTDISKUSSION.....	46
8.1 Vidare forskning.....	49

DEL 1

1 INLEDNING

Den senaste tiden har socialtjänstens arbete fått mycket uppmärksamhet i media. Det har bland annat visats en rad omdebatterade dokumentärer i Tv de senaste två åren. När media uppmärksammar socialtjänstens arbete med barn som far illa, är det många gånger i samband med att något inte fungerar. Socialtjänstens anses antingen göra för lite, eller också lägger de sig i för mycket i människors privatliv. Ett exempel är "Fallet Louise" där socialtjänsten beskylldes för att vara för passiv. Fallet Louise var ett uppmärksammat fall i Vetlanda som togs upp i Sveriges Television 1:s program Uppdrag granskning, den 10 april 2007. Fallet och dess uppmärksamhet i media föranledde även den aktuella kommunen att efter rekommendation från statens kommuner och landsting tillsätta en oberoende utredare som granskade vad som gått fel i "Fallet Louise". En av de aspekter som lyftes fram i utredningen var bristen på kommunikation mellan socialtjänsten och de som anmält att Louise farit illa.

Samverkan mellan olika professioner som kommer i kontakt med barn som misstänks fara illa har blivit ett allt mer aktuellt och debatterat ämne bland professionella som arbetar med barn. I vår uppsats kommer vi att fokusera främst på samverkan mellan skola, som träffar elever och barn varje dag, och socialtjänst, som har ansvar för inkomna anmälningar om barn som misstänks fara illa.

Vår förståelse bygger dels på det som uppmärksammats i media och dels på egna erfarenheter av att inom socialtjänsten samverka med andra professioner. De svårigheter som vi stött på har vi även funnit stöd i utifrån litteratur om samverkan. Lind/Mosholt/Schultz (1999) skriver bland annat om de samarbetsproblem som finns mellan barnomsorg och socialtjänst, i de fall där barn och ungdomar misstänks ha en ogynnsam utveckling. Författarna syftar på de olika kulturer och arbetssätt som råder inom barnomsorg och socialtjänst, och de skriver att det måste till ett konstruktivt samarbete mellan barnomsorg, skola och föräldrar för att få ett framgångsrikt resultat.

Danermark (2005) bekräftar denna svårighet för olika professioner att samverka i sin bok "*Samverkan –himmel eller helvete*", där han belyser den svåra konsten att samverka.

Som titeln i vår uppsats lyder så ingår samverkan i vårt arbete och är en del av vårt uppdrag som socialsekreterare. Staten har ålagt oss genom lagstiftning och rekommendationer att samverka med andra offentliga aktörer. De kommunala verksamheterna skall på så sätt kunna bedrivas effektivare, billigare och bättre. "Bort med resursslösande dubbelarbete och annan ineffektivitet" (Danermark, 2005 sid 9).

För oss som bara är några veckor från vår examen så har tankar om just samverkan och det samverkansansvar som följer med yrket socialsekreterare väckts. Känner vi oss redo för detta ansvar? Finns det någon kunskap om ämnet som vi saknar från vår utbildning? Hur ska vi som framtida socialsekreterare på bästa sätt samla olika professioner för att

gemensamt arbeta mot vissa mål, trots olika utbildningar och därmed kanske också olika sätt att definiera problem avseende barn? Frågorna är många och så här i startgroparna till yrkeslivet är det svårt för oss att säga om vi har fått med oss den kunskap från utbildningen som vi behöver för att kunna uppfylla vårt samverkansansvar eller inte.

Till följd av dessa funderingar väcktes vår uppsatsidé som innebar att vi intervjuade yrkesverksamma socialsekreterare inom Individ- och familjeomsorgen för att höra vilka erfarenheter de hade från att komma ut som nyutexaminerade socionomer. Fanns det kunskaper inom området samverkan som de saknade, eller kunde de uppfylla sitt samverkansansvar utifrån den kunskap de fått med sig från socionomprogrammet? I samband med detta kändes det också relevant att ta reda på vad de kursansvariga på socionomprogrammet i Göteborg ansåg sig ha lärt ut till sina studenter i ämnet samverkan. Om resultatet skulle visa på ett glapp mellan de yrkesverksamma socialsekreterarnas upplevelser och de kursansvarigas målsättning så kanske det skulle finnas anledning att utveckla socionomprogrammet avseende kunskaper i samverkan?

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med vår uppsats är att identifiera vilka förutsättningar socionomprogrammet vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs Universitet har givit socialsekreterare inom individ- och familjeomsorgen, för att de ska kunna uppfylla sitt samverkansansvar med andra professioner. Vi vill även undersöka vilka hinder samt gynnande faktorer som kan tänkas befämja eller motverka samverkansarbetet för socialsekreterarna på fältet. Vår fokus i uppsatsen är till socialtjänsten inkomna anmälningar om misstanke att barn far illa, och vi fokuserar därför på samarbetet mellan socialtjänst och skola.

Uppsatsen utgår från två ansatser. Först den explorativa ansatsen som innebär att vi undersöker hur det förhåller sig i verkligheten genom intervjuer. Den komparativa ansatsen innebär att vi jämför vad de kursansvariga anser att socionomprogrammet lär ut avseende samverkan, med vilka kunskaper och förutsättningar socialsekreterarna anser att de har med sig från socionomutbildningen för att kunna samverka.

1.2 Bakomliggande syfte

Vår avsikt med denna uppsats är att det som framkommer skall kunna användas för att utveckla socionomutbildningen. Vår avsikt är även att vår uppsats kommer att belysa de positiva förutsättningar för samverkan som återfinns så att dessa kan medvetandegöras och förstärkas. Vidare även att vår uppsats belyser eventuella brister i kunskap kring samverkan och samverkansansvar som kan komma fram ur vårt uppsatsmaterial, så att dessa brister kan överbyggas.

1.3 Problemställning

Integration mellan teori och praktik är av stor vikt för kunskaper om samverkan och samverkansansvar. För att förstå, kunna utföra samt ansvara för samverkan behövs

adekvata kunskaper genom erfarenheter från praktik, men även genom fördjupande och reflekterande från de teoretiska delarna av utbildningen. Idag diskuteras olika faktorer som påverkar samverkan i den allmänna debatten. Det har blivit en vedertagen sanning att samverkan över organisationsgränser, och även inom samma kommun, är svårt. Fokus i debatten ligger på hur den faktiska situationen i kommunerna är. Vi vill även fokusera socionomutbildningen, vilka positiva eller negativa faktorer för samverkan som återfinns innan situationen uppstår på fältet.

1.4 Avgränsningar

En avgränsning vi gjort är att vi har valt att intervjua socialsekreterare inom individ- och familjeomsorgen. Detta på grund av att det är dem som har ansvar för inkomna anmälningar om barn som misstänks fara illa, samt har ett samverkansansvar med skolan. Vi har specifikt valt de som har varit yrkesverksamma i två år på grund av att vi tänker att de skall ha färskt i minnet övergångsperioden från socionomstudier till yrkesverksam socialsekreterare. Vi tänker oss således att dessa socialsekreterare har erfarenheter av samverkan, samt att de kan peka på vad de eventuellt har fått instudera om samverkan och samverkansansvar som utexaminerade socionomer.

En avgränsning när det gäller intervjuerna med de kursansvariga på socionomprogrammet, är att vi valt att intervjua kursansvariga från två av de valbara kurserna. Denna avgränsning gjordes för att vi upplevde att det utifrån tidsbrist inte skulle bli möjligt att intervjua alla kursansvariga i alla valbara kurser. De kursansvariga vi valde att intervjua var de som höll i kurserna "Barn och familj" och "Psykosocialt arbete" eftersom vi fann dessa två valbara kurser vara relevanta för arbete inom socialtjänstens Individ- och familjeomsorg.

1.5 Ordförklaringar

En del ord i vår uppsats är återkommande och vi vill därför förklara i vilken mening dessa ord används i genomgående i uppsatsen. Nedan följer en kort beskrivning av några av de mest använda orden i uppsatsen.

1.5.1 Socialsekreterare

När vi talar om socialsekreterare i vår uppsats menar vi de som arbetar i socialtjänsten inom individ- och familjeomsorg, och som i sitt arbete förväntas leva upp till det lagstadgade samverkansansvaret

1.5.3. Kunskap

Med kunskap menar vi information och reflekterande från litteratur och föreläsningar på socionomprogrammet. När vi använder begreppet kunskap syftar vi även till den kunskap som professionella inom skolan har utifrån sin utbildning.

1.5.4 Verksamhet

När vi använder oss av ordet *verksamhet* använder vi detta i sammanhang av samverkan mellan verksamheter. Vi menar då främst samverkan mellan exempelvis socialtjänst (en verksamhet) och skola (en annan verksamhet). Vi kan även när vi talar om vidare mer

allmänna faktorer kring samverkan vidga begreppet verksamhet till att omfatta delar inom en myndighet såsom enheten för individ- och familjeomsorg, eller mellan socialtjänst och andra organisationer eller verksamheter som arbetar med behandling eller liknande. I åtanke kan även hållas att vad gäller de engelska hänvisningarna har vi använt ordet verksamhet då det ursprungliga ordet var "agencies/agency".

1.6 Frågeställningar

Utifrån uppsatsens problemställning har vi formulerat fyra frågeställningar:

1. Vad anser de intervjuade socialsekreterarna att det finns för hinder respektive gynnande faktorer för att samverkan mellan skola och socialtjänst ska fungera?
2. Vad anser de intervjuade kursansvariga på socionomutbildningen att det finns för hinder respektive gynnande faktorer för att samverkan mellan skola och socialtjänst ska fungera?
3. Vad upplever de intervjuade socialsekreterarna att de fått med sig för kunskap avseende samverkan och samverkansansvar från socionomutbildningen?
4. Vad säger de intervjuade kursansvariga på socionomutbildningen att respektive kurs lär ut avseende samverkan samt samverkansansvar?

1.7 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är uppdelad i två delar, del I och del II. Del I är kapitel ett till och med kapitel fem, och del II är kapitel sex till och med kapitel åtta. I det inledande kapitlet beskrivs vårt övergripande samt bakomliggande syfte med uppsatsen. Vidare beskriver vi vilket problem som vi tycker föreligger. Vi tar upp en del ordförklaringar för att klargöra vad vi menar med dessa ord genomgående i uppsatsen. I detta kapitel står det att läsa om våra fyra frågeställningar som ligger till grund för vårt uppsatsarbete. Första kapitlet avslutas med denna beskrivning av uppsatsens disposition. Vårt andra kapitel behandlar bakgrund och vilken relevans uppsatsen har för socialt arbete. I kapitel tre står det att läsa om den tidigare forskning som gjorts inom vårt område. Där har vi ett urval som vi har fokuserat på. Vidare i kapitel fyra redovisar vi våra tre valda teorier som kommer att ligga som grund för vår analys. Femte kapitlet presenterar vårt val av metod och där beskriver vi närmare vilka tillvägagångssätt, samt vilka urval vi gjort. I detta kapitel tar vi även upp uppsatsens trovärdighet. I kapitel sex redovisar vi vårt resultat och vår analys under olika teman som vi kopplar till våra frågeställningar. Sjunde kapitlet beskriver våra sammanställda konklusioner som vi fått fram ur vår empiri. Kapitel åtta består av vår slutdiskussion där vi diskuterar de svar vi fått och de tankar som väckts genom uppsatsarbetet. Slutligen i kapitel åtta ger vi förslag på vidare forskning inom vårt uppsatsområde.

2 BAKGRUND

Förenta Nationernas barnkonvention stipulerar myndighetens ansvar att se till barns bästa i första hand. Med barn avses alla människor som ännu inte fyllt 18 år. I förarbetena till socialtjänstlagen står det skrivet att socialtjänstlagen skall präglas av en helhetssyn, vilket innebär att barnets totala situation måste beaktas (SFS 2001:453). Socialtjänsten bör få en helhetsbild av barnets situation såsom skolsituation, boendesituation samt barnets hälsa. I Socialtjänstlagen står det även att läsa om socialtjänstens samverkansansvar (SFS 2001:453). Barn som far illa befinner sig ofta i komplexa situationer, vilket kräver att professioner som kommer i kontakt med barn kan samverka. Då skolan är den verksamhet där barn vistas dagligen anser vi att det är av stor vikt att just socialtjänsten och skolan kan samverka vad gäller barn. Vi tror att samverkan mellan professioner skulle kunna underlättas genom mer kunskap varandras professioner. Vi tror att ökad kunskap kan leda till en större förståelse för varandras professioner och uppdrag, vilket kan göra det lättare att arbeta mot samma mål och främja barnperspektivet.

En röd tråd i betänkandet Statens Offentliga Utredningar 2000:19 "Från dubbla spår till elevhälsa – i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling" tydliggör att behovet av samverkan mellan skolan och andra verksamheter är stort. De yrkeskategorier som idag finns runt eleverna, såsom bland annat socionomer, har enligt rapporten inte alltid den kunskap som krävs. Förslaget pekar på att de olika yrkesgrupperna som finns runt en elev har en egen specifik yrkeskompetens och att de tillsammans kan bilda en gemensam kunskap som ger en helhetsbild. Det finns olika förklaringsmodeller och synsätt på människan och på problem och därmed också på hur man vill arbeta (SOU 2000:19). En viktig förutsättning för samverkan blir då att de inblandade strävar mot samma mål i sin samverkan. Det innebär att olika synsätt på människan och på problem behöver diskuteras för att öka förståelsen för varandra. Vidare betonar rapporten vikten av att reflektera över den faktiska människosyn man arbetar utifrån för att konkret kunna definiera problem. De professionella beskrivningar som görs av barns svårigheter och behov av stöd är inte uttryck för säker kunskap, eftersom något sådant som "säker kunskap" inte existerar. Istället finns det enligt rapporten SOU 2000:19 en rad olika "säkra förklaringar" till barns svårigheter inom olika vetenskapliga områden beroende på vilken människosyn man har. (SOU 2000:19)

Högskoleverkets utvärdering av socionomprogrammet har funnit brister av integrationen av teori och praktik på socionomprogrammet. Till följd av denna utvärdering har det inletts ett översyns- och utvecklingsarbete, där man tittar på socionomutbildningens svaga punkter för att kvalitetsutveckla socionomutbildningarna runtom i landet. Dock finner vi inget om samverkan mellan professioner i högskoleverkets utvärderingar. Inte heller står det skrivet något om det samverkansansvar som socialsekreterare inom den kommunala socialtjänsten har, när det gäller barn som far illa (Alwall 2004). Därav finner vi det extra intressant att undersöka vilka förutsättningar socionomstudenter ges, när det gäller just samverkan med andra professioner, samt det samverkansansvar vi har i vårt arbete inom den kommunala socialtjänsten, gällande barn som far illa.

Vidare beskriver "Socialt arbete, en nationell genomlysning av ämnet" (Högskoleverket, 2003) vikten av integrering mellan teori och praktik. Högskoleverket redovisar viss tidigare kritik som riktats mot socionomutbildningen avseende brister vad gäller integration teori och praktik. Praktikanknytningen i socionomutbildningen är en viktig del för att hitta former vad gäller att integrera teori och praktik på utbildningen vilket inte görs i adekvat omfattning (Högskoleverket, 2003). Det beskrivs vidare att detta skall ses som en svag punkt för en professionsutbildning. En av orsakerna till utbildningens brister kan vid Göteborgs Universitet handla om sammanslagningen av de två tidigare social omsorgsprogrammet och socialpedagogik till det nya socionomprogrammet enligt Högskoleverket (2003). Den första antagningen till det nya socionomprogrammet skedde 2002. Det kan således tänkas att delar av de brister vi upplever i yrkesförberedande kunskaper kan härledas till att det är flera yrken som skall förberedas på samma program. Vi tänker att samverkan i synnerhet är en sådan fråga som alltid är aktuellt för socionomer i de flesta fält. Vidare har socionomer nytta av kunskap vad gäller samverkan då socionomer oavsett yrkesområde ofta arbetar tillsammans med andra professioner.

2.1 Uppsatsens relevans för socialt arbete

Uppsatsidén kom utav våra erfarenheter avseende hur samverkan inte alltid fungerar mellan socialtjänst och andra professionella, och de frågor som då har väckts gällande varför det inte fungerade. Samtidigt är samverkan ett aktuellt ämne som frekvent diskuteras inom många områden i socialt arbete. Det finns mycket skrivet om samverkan mellan professionella på fältet varför vi ville undersöka *förutsättningarna* för samverkan som ges studenterna utifrån socionomprogrammet. Vi tänker oss att detta kan resultera i en kunskapsutveckling på socionomprogrammet avseende samverkan samt hur man utför detta i praktiken. Uppsatsens relevans för socialt arbete handlar om att samverkan är ett aktuellt ämne samt att vi tror att uppsatsen kan bidra till en kunskapsutveckling.

3 TIDIGARE FORSKNING

En förutsättning för samverkan är att ledningen skapar förutsättningarna för just samverkan, vilket också är deras skyldighet. Detta ansvar innebär att ledningen har insikt och engagemang gällande de samverkansprocesser som pågår och att ansvaret inte överläts åt enskilda medarbetare. Inom en samverkansprocess bör man som delaktig se processen som ett ömsesidigt givande och tagande av varandras kunskaper och åsikter. Detta skapar ett lärande av varandras professioner vilket leder till respekt och kreativitet. Då olika professioner med olika synsätt möts och skall samverka om ett problem, är det viktigt att dessa synsätt klargörs. Att lyckas med att klargöra de olika synsätten handlar om att kunna kommunicera kring dem (Danermark, 2005). De olika professionerna utgår även från olika begreppstermer, vilket skulle underlätta om man pratade så att alla runt bordet förstår. Om man inte förstår kan det vara viktigt att våga blotta sin okunskap och fråga om vad ordet/begreppet står för.

Ann Godfrey beskriver i en rapport (2003) hur en struktur skapades för samverkan mellan verksamheter som arbetar med barn i Nordirland. Behovet av denna struktur framkom efter en kritisk granskande rapport över hur hjälp till utsatta barn administrerades i Nordirland 1991. Det framkom att insatser kring barn som far illa av kommunala och regionala verksamheter ofta karakteriserades av missförstånd mellan verksamheterna, varierande målsättningar samt ineffektivt användande av skattemedel. Godfrey påvisar i sin artikel att svårigheter i samverkan över verksamhetsgränser delvis handlar om bristande kunskaper, erfarenhet och strategier avseende hur detta skall gå till. Vidare beskriver hon likt Danermark att det inte räcker med ett beslut att samverkan skall försigå eller en utarbetad struktur för detta, -utan att samverkan även handlar om en process som måste initieras och genomföras av de inblandade parterna. Godfrey (2003) belyser de problem som uppstod tidigt i processen, vilka bland annat handlade om bristande tillit mellan discipliner, svårigheter att lyssna och ta till sig andras perspektiv samt frågan om hur samarbetet skall finansieras. Godfrey belyser i sin artikel hur lösningar för utsatta barn och unga alltid är gränsöverskridande i sin natur. Hon skriver att barn som far illa ofta återfinns i flera olika verksamheter såsom skola, socialtjänst och sjukvård, vilket gör det nödvändigt för dessa verksamheter att samverka för att kunna ge barnet adekvat och konsekvent hjälp (Godfrey, 2003).

Johan Glad skriver, i likhet med Godfrey ovan, i en studie (2006) att kärnan i samverkan handlar om att olika professioners kunskap effektiviseras och koncentreras till skillnad från om varje profession arbetar helt på egen hand. Glad (2006) skriver att motivet till samverkan således är att skapa den mest effektiva och fokuserade hjälpen för klienten i ett helhetsperspektiv. Detta kan således jämföras med Godfreys (2003) artikel där hon talar om vinsten för klienten men även ekonomiska vinster på sikt för organisationen. Både Godfrey och Glad tar upp hur de barn som far illa ofta har en mångfaciterad problematik, varför hjälpinsatser ofta behövs från flera olika verksamheter. Godfrey och Glad är också rörande överens om att samverkan vanligen visar sig svår att åstadkomma. Glad (2006) belyser en rad hinder för samverkan såsom språkliga hinder exempelvis olika diskurser och begrepp. Det kan även röra sig om bristande ledarskap, bristande kontinuitet och administrativa/byråkratiska hinder. Glad (2006) beskriver hur samverkan består av främst fyra delar: konsultation – samverkan – samarbete -

integration. Här ses konsultation som en kort och ytlig form av samverkan, samarbete som en mer djupgående form av samverkan, och med integration menas att de olika verksamheterna nästan blivit till en. Vi skulle vilja jämföra detta med en vänskaps / kärleksrelation. Först vågar man närma sig den andre för första gången och ställa en fråga (konsultation). Därefter hittar man ett gemensamt intresse att samtala kring (samverkan) varefter relationen utvecklas och man blir vänner (samarbete). Efter en tid kan man knappt vara ifrån varandra ens för en minut (integration). Glad (2006) tar vidare upp att organisatoriska fastställda strukturer befrämjar samverkan, både inom en verksamhet och mellan olika verksamheter. Denna typ av fastställda strukturer eller riktlinjer minskar risken att samverkan hänger på de inblandades personligheter eller andra tillfälliga faktorer. (Glad, 2006)

Lind/Mosholt/Schultz skriver i en studie (1999) om samarbetet mellan skola och socialtjänst och hur verksamheternas olika utbildningar, kulturer och arbetssätt kan leda till kommunikations- och samverkanssvårigheter. Detta problem avseende kommunikation tar även Danermark upp i sin studie ovan. Författarna pekar på vikten att få en helhetsbild av ett problem för att kunna hjälpa de barn eller ungdomar som behöver hjälp eller stöd. Detta finner vi även stöd för i Godfreys rapport. För att det ska bli möjligt att få fram detta helhetsperspektiv skriver författarna att socialarbetarna måste få en möjlighet att överblicka ett problem från olika vinklar, vilket kan uppnås genom en väl fungerande samverkan. Detta stämmer överens med det som både Godfrey och Glad menar när de skriver att barns problematik ofta är mångfaciterad. Vidare skriver Lind/Mosholt/Schultz att socialsekreterare och förskolelärare måste respektera och försöka förstå varandra för att ett samverkansarbete skall vara möjligt, och de menar att respekten och dialogen är avgörande för att alla inblandade professioner skall känna sig jämbördiga. Jämbördighet handlar dock inte om att de inblandade parterna gör samma sak, utan snarare att parterna bejakar de resurser som finns hos den andre partnern. Att de olika yrkesprofessionerna har kunskap om varandras kunskaper och arbetsuppgifter är något annat som Lind/Mosholt/Schultz (1999) betonar. För att kunna hitta lösningar på problem anser författarna att det är viktigt att veta var någonstans den andres möjligheter och begränsningar ligger, vilket också ger en möjlighet att sätta upp realistiska förväntningar på den andre. Författarna skriver även om vikten av den personliga kontakten när det gäller två verksamheter som tillsammans ska lösa ett problem. De skriver att hur väl de olika professionella personligen kan visa förståelse, leva sig in i, visa respekt och liknande är av stor vikt för hur samarbetet kommer att utvecklas. Detta menar författarna, kräver dels respekt för den andres profession, men även att en tro på den egna förmågan.

Om ämnet samverkan mellan olika professioner utläser vi att i den tidigare forskning som vi samlat, finns en konsensus som handlar om att samverkan mellan professioner är av stor vikt för att barns bästa skall kunna sättas i fokus. Eftersom barns problematik ofta är komplex, krävs lösningar över professionsgränserna. Något annat som tidigare forskning om ämnet samverkan pekar på är att just samverkan över professionsgränser ofta är svår att åstadkomma. Detta kan enligt ovan nämnda forskningsstudier bero på personliga egenskaper eller kunskaper hos de professioner som ska samverka, men även om organisatoriska strukturer som antingen kan befrämja eller motverka samverkan över professionsgränserna.

När vi läser om ämnet samverkan känns det för oss självklart att samverkan mellan professioner är viktigt. Vi upplever att vår utbildning på socionomprogrammet gett oss kunskap om att det ofta finns en komplexitet i mänskliga problem och att vi därför är förberedda på just strävan efter ett helhetsperspektiv. Däremot har vi börjat fundera över hur det skulle kunna gå att lösa dilemmat att olika utbildningar lär upp professioner på var sitt håll som sedan skall mötas och samverka på fältet? Har vi som färdiga socionomer tillräckliga kunskaper med oss från socionomprogrammet när det gäller att handskas med andras sätt att definiera och tala om problem? Räcker det med en ödmjukhet inför andra professioner eller borde vi även ha en uppfattning om övriga professioners kunskaper för att på så sätt kunna sätta upp realistiska förväntningar i ett samverkansarbete? Många tidigare forskningsstudier pekar på vikten av samverkan, men inga studier vi har hittat försöker reda ut hur samverkanssvårigheter i praktiken skall kunna lösas. Detta finner vi vara en brist i den tidigare forskning vi har hittat. Att föreslå praktiska tillvägagångssätt för hur samverkan mellan olika professioner ska lösas borde fokuseras mer på, snarare än att ange egenskaper som enskilda socialarbetare bör ha, eller hur organisationer bör se ut för att samverkan ska kunna lyckas. Frågor om hur professionella och organisationer praktiskt ska uppnå en fungerande samverkan bör även ställas. För oss kändes det därför som ett givet ämne att inte bara konstatera att vi har olika utbildningar och olika sätt att definiera och tala om problem, utan att faktiskt försöka ta reda på hur vi praktiskt kan få till en bättre samverkan mellan de professioner som kommer i kontakt avseende barn som misstänks fara illa. Vi anser att en naturlig väg att starta ett bättre samverkansarbete på är att starta redan på utbildningsnivå, varför vår undersökning kommer att riktas mot socionomprogrammet och den kunskap som socionomer får med sig om ämnet samverkan och samverkansansvar efter avslutad utbildning på Göteborgs Universitet.

4 TEORETISK RAM

För att åskådliggöra vårt material ur olika synvinklar har vi valt att använda oss av olika teorier som vi anser vara relevanta för vårt ämnesval. Vår uppsats teoretiska referensram består av tre teorier, nämligen nätverksteorin, social utbytesteori samt en tolkning av kommunikationsteori. Vi anser att dessa tre teorier kompletterar varandra och kan belysa olika aspekter av vår empiri som vi vill lyfta fram.

Vi kommer nedan att beskriva och problematisera valda delar ur de tre teorierna. Nätverksteorin beskrivs på ett mer överskådligt plan, medan den sociala utbytesteorin samt kommunikationsteori är mer specificerade. Vi vill poängtera att vår teoretiska referensram är *vår tolkning* av valda delar ur de tre teorierna, som vi anser lyfta fram det som vi vill belysa ur vår empiri. De valda teorierna kommer även att ligga till grund för analysen av vår empiri längre fram i uppsatsen.

4.1 Nätverksteori – en teori om samspel

Enligt Forsberg/Wallmark (2005) utgör nätverksteorin ett holistiskt synsätt, vilket innebär ett helhetsperspektiv.

Ett barn som på något sätt far illa och dess familj, som inte förmår att lösa sina problem på egen hand, kan behöva stöd och hjälp från professionella. Ofta kopplas olika professioner in, vilket riskerar att skapa en bild av en såkallad multimyndighets klient. Vidare skriver Forsmark/Wallmark (2005) att då det är vanligt att olika professioner arbetar utifrån olika synsätt kopplade till deras respektive yrkesroll, är det viktigt att de professionella är villiga att öppna upp sitt synfält utanför sitt yrkesområde och ta in andra professioners perspektiv. På detta sätt kan ett fungerande samverkansarbete över professionsgränserna skapas och ett helhetsperspektiv över klientens situation kan uppnås. Forsmark/Wallmark beskriver att om detta inte lyckas tenderar de professionella att se klienten som en i mängden och förse denne med hjälpinsatser som passar in på de insatser som den egna organisationen tillhandahåller. Enligt Forsmark/Wallmark (2005) är således bilden av multimyndighets klienten egentligen en följd av komplikationer i olika professioners samverkan. Om samverkan över verksamhetsgränserna ska kunna fungera så krävs det förändringar inom de olika organisationssystemen, samt att de olika professionerna har en förmåga och en vilja att samverka (Forsmark/Wallmark 2005).

Enligt nätverksteorin spelar det inte någon roll hur kompetent vardera professionen är utifrån sin yrkesroll, om den gemensamma kommunikationen misslyckas och blir störd av inbördes konkurrens och motsättningar. I möten mellan professionella avspeglas parternas förmåga att samtala med varandra i rummet. Om det är motsättningar och hopplöshet som uttrycks, så är det just det som förmedlas vidare till klienten. I dessa fall riskerar klienten att tappa förtroendet för de professionella vilket kan leda till känslor av hopplöshet inför sin situation. Forsmark/Wallmark (2005) poängterar vidare vikten av att skapa samverkan över gränserna mellan de olika professionerna för att skapa en så

god och tydlig kommunikation som möjligt. Detta kräver tid att samtala inför mötet, där man tydliggör uppdraget och målen, samt tid att stämna av med varandra efter mötet om vad som egentligen blev sagt. (Forsberg/Wallmark, 2005)

Då nätverksteorin är överskådlig i sin natur anser vi att den missar mer specificerade delar av vårt valda uppsatsområde. Samverkan handlar ju om mellanmänsklig interaktion och i dessa samspel är den enskilde socialsekreteraren/läraren/rektorn det verktyg som används. Nätverksteorin belyser samverkan utifrån professioner och roller, vilket innebär att den missar personligheters betydelse i samspel mellan människor. Teorin tar inte heller hänsyn till vad enskilda individers kunskap eller bakgrund kan ha för påverkan på hur samverkansrelationen utvecklas. På grund av detta har vi valt att använda oss av ytterligare två teorier som nedan beskrivs. Dessa teorier är James S Colemans sociala utbyteteori samt Jürgen Habermas tolkning av kommunikationsteori, vilka vi hoppas kunna lyfta fram delar av det som nätverksteorin inte tar hänsyn till. Ytterligare en begränsning med vår tolkning av nätverksteorin är att vi inte tar hänsyn till den delen av nätverksteorin som fokuserar på klienters skilda problematik. Nätverksteorin är en teori som även innefattar relationen mellan professionell och klient, men i vår uppsats kommer vi endast att fokusera på relationen mellan de professionella. Detta innebär att vi missar en del variationer och nyanser gällande klienters problematik som nätverksteorin annars kan lyfta fram som en grund för hur samverkansrelationen kommer att utvecklas.

4.2 James S Colemans sociala utbyteteori

James S. Coleman (1990) beskriver i *Foundations of social theory* flera faktorer gällande social interaktion mellan individer. Nedan kommer vi att beskriva vår tolkning av de delar ur hans teori som tar upp begreppen socialt kapital samt socialt utbyte, eftersom vi finner att dessa är relevanta för vårt uppsatsämne då de erbjuder ytterligare synsätt på relationer.

Coleman (1990) skriver att sociala relationer uppstår efter en mängd överföringar mellan individer, bestående över viss tid. I dessa sociala relationer använder individerna sig av sina individuella resurser, vilket Coleman (1990) beskriver som individernas sociala kapital. Coleman (1990) menar att individer aldrig agerar utan påverkan av andra, att mål aldrig nås utan inverkan av andra, samt att intressen sällan är helt själviska.

Det sociala kapitalet handlar om tillit, förväntningar och skyldigheter i relationer och exemplifieras av Coleman (1990) genom relationen som bör finnas mellan läkare och patient. Tillit från patientens sida handlar om att läkaren agerar efter patientens intresse. Det handlar även om tillit från läkarens sida att patienten inte kommer att motarbeta denne om läkaren skulle komma fram till något som kan uppfattas som negativt av patienten. Finns inte denna tillit är det sociala kapitalet mellan läkare och patient lågt. Colemans (1990) exempel med läkare och patient innebär att det sociala kapitalet har en lägsta gräns, då patienten vid sjukdom är beroende av läkaren. Läkaren är i sin tur beroende av patienter för att kunna fortgå vara läkare. Skulle dock patienten bli övertygad om att endast denne själv kan förbättra sin situation försvinner beroendet

av läkaren. Om då de andra faktorerna avseende socialt kapital såsom tillit, förväntningar och skyldigheter är låga, så kan det sociala kapitalet försvinna. En annan faktor avseende socialt kapital som Coleman (1990) belyser är samhälleliga eller kulturella normer. Patienten kan i ovanstående exempel besöka läkaren trots låg tillit, förväntning eller upplevt beroende om normen i patientens samhälle är sådan. (Coleman 1990). På detta sätt bidrar även kultur till socialt kapital.

Colemans resonemang om relationen mellan läkare och patient kan vi jämföra med relationen mellan socialsekreterare och klient. Det krävs ett visst socialt kapital för att som klient våga lita till att socialsekreteraren kommer att agera utefter klientens intresse. Vi kan även föra detta resonemang till det sociala kapitalet avseende samverkan mellan skola och socialtjänst, genom att titta på i vilken grad det finns socialt kapital mellan dessa två. Poängen vi önskar att läsaren bär med sig genom nästkommande sidor förblir dock att trots högt humankapital, vilket i vår uppsats innebär organisationernas egen specifika kunskap och professionalitet, krävs även socialt kapital som binder organisationernas eget kapital med varandra, för att kunna uppnå effektiva lösningar. Vi tänker oss här att det är flera faktorer som spelar in för att det sociala kapitalet av samverkan mellan socialtjänst och skola skall nå en effektiv nivå. Det kan exempelvis handla om att skapa normer kring samverkan, vilket görs genom regelbunden kommunikation.

Coleman (1990) beskriver vidare begreppet socialt utbyte, som handlar om att aktörer agerar för att maximera sina resurser, och att detta agerande genomsyrar allt socialt samspel. Coleman (1990) menar att denna strävan av att maximera sina resurser kan ske i tävlan med andra individer men även tillsammans med andra individer. Denna sociala form av att maximera sina resurser är mer komplex än exempelvis en individs strikta ekonomiska strävan att få mer pengar på sitt konto. Social utbytesteori kan vid första anblick förstås utifrån en jämbördig överenskommelse, exempelvis två vuxna som utför ett utbyte av likvärdiga insatser. Det kan dock även handla om ojämnbördigt utbyte där makt är en viktig faktor. Socialt utbyte handlar således om hur aktörer utbyter något, exempelvis fysiska ting, information etc.

Vi anser att Colemans sociala utbytesteori inte tillräckligt går in på djupet gällande kommunikationen mellan individer. Vi anser att språket är av stor betydelse för etablerandet av relationer, och är därmed en viktig faktor för samverkan. För att kunna belysa språkets betydelse för samverkan kommer vi nedan att använda oss av en tolkning av kommunikationsteori. Colemans teori fokuserar på sociala relationer i generella termer, vilket innebär att han missar individuella variationer. Coleman menar att sociala relationer kan beräknas efter socialt kapital, vilket vi tolkar som att relationer går att beräkna efter mått av viss tid av överföringar mellan två individer. Vi finner denna tankegång något främmande och fyrkantig eftersom det handlar om mänskliga samspel och inte om fysiska ting. Coleman talar även om tillit som en av de mest centrala faktorerna som påverkar relationen mellan människor. Vi ser att detta kan vara begränsande då det finns en rad andra faktorer som också påverkar relationer och som inte tas upp i lika stor omfattning i Colemans teori. Colemans sociala utbytesteori är även begränsande då han säger att individer strävar efter att maximera sina resurser, eftersom vi anser att individers handlande är mer komplext än så. Vi anser dessutom att

Colemans teori känns något svår att applicera på verkligheten. Detta beror på att vi tycker att Colemans text i sig självt verkar befinna sig långt från verkligheten, i bemärkelsen att han beskriver socialt samspel som något statiskt och avskilt från honom själv. Med detta menar vi att det kan vara svårt att känna igen sig själv och sin omgivning i hans beskrivningar. Dessutom är Colemans text relativt svår att förstå, vilket kan leda till att delar av hans teori missuppfattas av läsare.

4.3 Kommunikationsteori enligt Jürgen Habermas

Det finns olika typer av kommunikationsteorier och vi kommer i vår uppsats att belysa författaren Jürgen Habermas kommunikationsteori om det kommunikativa handlandet. Ur denna författares beskrivningar har vi tolkat valda delar som vi anser passa in på det som vi vill belysa ur vår empiri. Teorin beskrivs, diskuteras och problematiseras nedan.

Enligt Habermas (1988) är kommunikativt handlande den kommunikation som har som syfte att uppnå ett inbördes samförstånd mellan samtalsaktörerna. Samförstånd kan dock inte uppnås genom att den ene försöker påtvinga den andre sitt yttrande. Enligt Habermas (1988) är *"språket förståelsens specifika medium"* (77) och han menar därmed att båda parter i en kommunikativ process bär ett ömsesidigt ansvar att använda ett begripligt språk. Yttrandena från talaren måste dessutom uttryckas på ett uppriktigt sätt och vara sanna i förhållande till gällande normer och värderingar. Om detta uppfylls kan talare och lyssnare vara överens om yttrandet i förhållande till en erkänd normativ bakgrund. Habermas (1988) benämner denna erkända normativa bakgrund som begreppet livsvärld, vilken hör samman med individens upplevda verklighet. Habermas (1988) ser livsvärlden som bakgrunden för det kommunikativa handlandet. Han menar vidare att livsvärlden kan reproduceras vidare genom språket.

I vår uppsats kan språket i mötena mellan de olika professionerna ge aktörerna tillträde till en kommunikativ, social och lärande arena. Om en ömsesidig förståelse uppnås genom det kommunikativa handlandet, leder detta till reproduktionen av dessa möten, och att gemensamma mål på så sätt kan uppnås.

Vidare skriver Habermas (1988) att en förstående kommunikationsprocess kan uppnås genom att båda kommunikationsaktörerna intar en såkallad "performativ inställning". Detta är enligt Habermas en position som innebär en växling mellan en objektiverande och en expressiv roll. Detta tillåter en ömsesidig orientering mot ett giltighetsanspråk som kan vara gällande för båda kommunikationsaktörer, vilket kan leda till att ett samförstånd kan uppnås. I denna process av ömsesidig kritik finns inga avgöranden om vem som skall lära av vem, och på så sätt menar Habermas att gemensamma mål kan upprättas och uppfyllas. (Habermas, 1988)

Habermas teori om det kommunikativa handlandet är en mycket omfattande teori, och vi har därför valt ut de delar ur teorin som vi anser vara relevanta. Samtidigt är vi medvetna om att vi kan ha gått miste om en del andra intressanta infallsvinklar ur denna teori, men på grund av tidsbrist och brist på utrymme så har det inte varit möjligt att i denna uppsats ge teorin mer plats. Vi kan med de ovanstående teorierna nätverksteori och social utbytesteori få mer överskådliga och mellanmännliga

perspektiv på samverkan, varför vi med teorin om det kommunikativa handlandet har valt att koncentrera oss på de delar som framförallt betonar språkets betydelse för etablerandet av samverkan.

Habermas pekar på att samförstånd är kommunikationens huvudsakliga syfte och menar med detta att det inte går att tvinga på någon annan sin åsikt. Vi ser dock en begränsning i denna tanke eftersom vi anser att denna åsikt bygger på ett antagande om att samtalsaktörer alltid är jämbördiga. Eftersom vi anser att det nästan alltid finns en maktaspekt i professionella möten, som exempelvis kan handla om vem som har mest erfarenhet, så tror vi att det samförstånd som då uppnås egentligen utgår från den ena partens uppfattning. Habermas talar även om att samtalsaktörerna måste ta ansvar för att uttrycka sig begripligt. Vi tror dock att språket i många fall används som en maktfaktor av professionella, snarare än att detta ansvar för kommunikationen tas. Vi ställer oss undrande till hur stor sannolikheten är att professionella samtalsaktörer tar ansvar för att inta den performativa inställning som Habermas talar om, istället för att försöka få sina egna planer genomförda. Att försöka nå samförstånd i alla samtalsituationer känns enligt oss lite orealistiskt och tidskrävande. Dessutom anser vi att Habermas begrepp om livsvärlden kan vara svårt att applicera på verkligheten eftersom det är ett så filosofiskt begrepp. Begreppet upplevs enligt oss även som förbrett i vissa situationer eftersom en individ i mötet med en annan inte alltid måste ta in allt i den andres livsvärld för att kunna samspela. Teorins begränsning kan även ligga i teorins specificering, vilket gör att den inte ser till de mer övergripande faktorerna.

4.4 Tillämpning av teori i vår C-uppsats

Vår teoretiska referensram består av tre teorier, nätverksteorin, social utbytesteori, samt Jürgen Habermas tolkning av kommunikationsteori.

I analysen av vår empiri kommer vi att använda oss av nätverksteorin för att belysa samverkan mellan socialtjänst och skola ur ett övergripande perspektiv. Vi kommer då att lyfta fram de delar av intervjumaterialet som belyser mer organisatoriska faktorer som kan spela roll för om samverkan fungerar eller inte. Det kommer då att röra sig om yttranden av både socialsekreterare och kursansvariga som i våra intervjuer har uttalat sig om mer övergripande faktorer angående samverkan. Nätverksteorin kan även lyfta fram ett holistiskt perspektiv av kommunikationen mellan socialtjänst och skola, gällande hur rutiner och kontakten dem emellan fungerar.

Social utbytesteori utgår från ett sociologiskt synsätt och kan ge en bild av just det mellanmännliga perspektivet som missas i nätverksteorin. På detta sätt kompletterar dessa två teorier varandra då den ena erbjuder det som den andra inte har. Colemans teori om socialt kapital och socialt utbyte belyser på ett mer specifikt sätt än nätverksteorin vad som sker i mötet mellan individer. Begreppen socialt kapital och socialt utbyte kan hjälpa oss att belysa vad relationen mellan de professionella karakteriseras av, gällande tillit samt maktaspekter. På detta sätt får vi fram ett mer mellanmännligt perspektiv.

Utbytesteorin och nätverksteorin erbjuder dock inte tillsammans den helhet som vi är ute efter, eftersom vi anser att ingen av dessa teorier tar upp språkets betydelse för samverkan. Detta är något vi finner genom att använda oss av Habermas tolkning av kommunikationsteori.

Habermas tolkning av kommunikationsteori är den mest specifika av våra teorier, som ytterligare fördjupar det individuella perspektivet och fokuserar på språket. Vi har med kommunikationsteori ett analysinstrument att se de små skillnaderna och de små detaljerna i den kommunikation som pågår i intervjuerna.

Vi kommer ur vår empiri att belysa detaljer eller enstaka uttalanden och lyfta fram teman ur empirin. Vi kommer att urskilja likheter och skillnader i kursansvarigas utsagor. Vi kommer på liknande sett att lyfta fram teman ur socialsekreterarnas utsagor för att även här att belysa eventuella likheter eller skillnader i deras åsikter avseende samverkan. Till sist belyser vi likheter och skillnader mellan de teman som vi urskilt ur kursansvarigas och socialsekreterarnas intervjuer. Genom att på detta sätt använda oss av våra tre teorival hoppas vi kunna uppnå olika perspektiv som tillsammans kan ge oss ett helhetsperspektiv. Detta helhetsperspektiv belyser då först ett mer övergripande perspektiv (nätverksteori), för att sedan går ner på ett mellanmänniskt perspektiv (social utbytesteori), och sist ner på ett individuellt perspektiv (kommunikationsteori).

Teoriernas begränsning handlar främst om att de inte själva kan erbjuda både ett helhetsperspektiv och ett fördjupat perspektiv. Vår tanke med att kombinera dessa tre var just att kunna få med alla delar när vi belyser vår empiri.

4.5 Begreppsdefinitioner

Nedan beskriver vi de begrepp som frekvent förekommer i vår uppsats. Vi har valt att förklara just dessa på grund av att vi inte ger utrymme till dessa förklaringar i texten i övrigt.

4.5.1 Samverkan och samarbete

Marie Fridolf beskriver att begreppet samverkan står mellan enheter och befinner sig på ledningsnivå (Fridolf, 1998). Danermark beskriver begreppet samverkan som *”medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte”* (Danermark, 2005, sid 15).

Utifrån dessa begreppsdefinitioner tolkar vi begreppet samverkan. Vi ser att samverkan kan befinna sig på alla nivåer, till skillnad från begreppet samarbete. Samarbete är något som sker främst på mellanmänniskt plan. Därav har vi valt att använda oss av begreppet samverkan.

4.5.2 Samverkansansvar

”Socialnämnden skall i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I frågor om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av sekretesslagen (1980:100). Nämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.” (5 kap. 1 a § SoL)

Socialtjänstlagen kompletterades (2001:452) den 1 juli 2003, med bestämmelse att socialtjänsten har en skyldighet att samverka i frågor gällande barn. I och med detta ålade man socialtjänsten huvudansvaret för att samverkan sker (SOU 2002/03:53).

Då vi använder begreppet samverkansansvar syftar vi till det ansvar som socialtjänsten har för att samverka med andra professioner genomförs. I realiteten har samtliga inblandade professionella ett visst ansvar för att samverkan ska fungera, men det är inte detta frivilliga ansvar vi menar när vi talar om samverkansansvaret.

4.5.3 Kommunikation

”Begreppet kommunikation kommer av det latinska *communicare*, som betyder att göra något tillsammans, göra någon annan delaktigt i något, ha förbindelse med någon” (Eide och Eide 2006, sid 14).

En god kommunikation kräver att man förstår den andra/de andras språk och koder. Den kräver också att man förstår och är medveten om att det kan råda olika kulturer såsom språk, etnicitet eller religion. Man uppfattar världen och tillvaron olika beroende på vilken kulturell bakgrund man har (Eide och Eide 2006). Det är av stor vikt att man har kunskap om varandras professioner och de olika kulturer som professionen medför. En annan viktig del i kommunikationen handlar om värderingar och ideal och det kan finnas en risk för feltolkningar och missförstånd. Det är också viktigt att tänka på vilket språk vi använder oss utav (Eide och Eide 2006). Om vi talar utifrån vår professions termer och begrepp kan det var svårt för klienten eller för andra professionella att förstå vad vi menar och utifrån detta uppstår även en maktsituation. Språket är av stor vikt när vi talar med andra professioner för att få till en bättre samverkan utan att någon prestige anstiftas.

4.5.4 Integration teori och praktik

”Begreppet praktik kommer från det grekiska *praxis*, som betyder gärning eller handling... Begreppet praktik används i yrkeslivet om de handlingar och verksamheter som hör yrket till... Inom socialtjänsten ... används det ofta om det arbete som sker i direkt kontakt med brukare, klienter, patienter och deras anhöriga” (Eide och Eide 2006, sid 18).

Då vi använder begreppen integration mellan teori och praktik syftar vi till i vilken grad detta sker på socionomprogrammet i Göteborg, alltså i vilken utsträckning studenterna får öva sin teoretiska kunskap genom praktiska övningsmoment.

5 METOD

”Metoden blir avgörande för att upprätta en förbindelse mellan data och teori”
(Thomassen, 2007, sid 100).

5.1 Förförståelse

Vår förförståelse om ämnet samverkan baseras på att vi alla har viss erfarenhet av arbete inom socialtjänsten, bland annat genom arbetslivserfarenhet vid sidan om de studier vi utför på socionomprogrammet i Göteborg, samt erfarenhet från den praktik som ingår i termin fem. Vi har erfart att samverkan mellan socialtjänst och andra professioner fungerar varierande. Ibland går samverkan smidigt med barnets bästa i ständigt fokus, ibland fungerar samverkan något sämre och barnets bästa hamnar i skymundan. Förförståelsen handlar även om att det var svårt att realisera det samverkansansvar som hör till rollen som socialsekreterare. Vi kände till att vi hade samverkansansvar som socialsekreterare samt att samverkan ofta är av godo för barnet, men var osäkra på hur samverkan praktiskt skulle utföras. Vi tänkte oss att det hade underlättat samverkan om vi hade haft mer grundläggande kunskaper om de professioner vi mötte dagligen, framförallt kunskaper om skolans ansvar. Förförståelsen handlade således delvis om egna erfarenheter samt att vi kände att vi inte fått med oss tillräckliga kunskaper från socionomprogrammet avseende samverkan.

5.2 Val av metod

”Intervjuer är verktyg för den som vill erhålla kunskap om människors upplevelser och beteenden” (Kvale, 1997, sid 72).

Vi har valt kvalitativa metoder för vår uppsats. Kvalitativa metoder studerar andra människors upplevelser ur helhetsperspektiv. Utifrån detta helhetsperspektiv fokuserar vår studie på teman i empirin, samt knyter dessa till teori. En idealisk målsättning för den kvalitativa metoden är att forskaren försöker se saken med den andres ögon (Larsson, 2007). Studien försöker påvisa vilka förutsättningar för samverkan socionomprogrammet i Göteborg erbjuder utifrån socialsekreterarnas samt de kursansvarigas ögon.

Kvalitativa metoder har en inbyggd öppenhet - det finns ingen standardteknik, men det finns standardval av metoder vid olika stadier av en intervjuundersökning (Kvale, 1997). I första stadiet bestämde vi oss först för att använda oss av den kvalitativa metoden intervju, varefter vi funderade på hur många intervjuer det behövs. Vi tog ställning till om vi skulle banda eller anteckna, samt vilka frågor vill vi få svar på och hur skall de frågorna skulle ställas.

Kvale (1997) beskriver hur öppenheten och flexibiliteten ställer höga krav på intervjuaren, eftersom det inte finns så många förbestämda regler eller snabba resultat i siffror. Detta skapar möjligheter för intervjuaren att utöka sin insikt, kunskap och intuition. Kvale (1997) konstaterar vidare att det finns standardsvar på frågan om hur

en kvalitativ intervju ska läggas upp som beror på undersökningens tematiska innehåll och undersökningens syfte. Undersökningens syfte är att undersöka vilka förutsättningar socionomprogrammet ger för att kunna samverka. Vilka kunskaper får socionomer med sig avseende samverkan? Studien ser även till hur socialsekreterarna upplevde sin kunskap om samverkan som nyutexaminerade socionomer, samt vad de upplever att god samverkan beror på. Studien ser även till vad de kursansvariga på socionomprogrammet betonar avseende samverkan. Vilka aspekter avseende samverkan som de anser ingå i socionomprogrammet. Studien jämför därefter de teman som kursansvariga lyfter fram med de teman som framkommer i intervjuerna med socialsekreterarna.

Det finns många olika former av intervjuer och intervjupersoner. Enskilda intervjuer skiljer sig till innehållet, eftersom de söker faktisk information, eller åsikter och attityder, eller berättelser och livshistorier. De intervjuade kan också betraktas som informanter (Kvale, 1997). Vi valde enskilda intervjuer bland annat av just dessa anledningar. Vi ville få så faktisk information som möjligt och deras egna berättelser av erfarenheter och upplevelser av samverkan. Vi använde oss därför av öppna intervjuer.

Kvale (1997) beskriver hur intervjuundersökningen har sju stadier, vilka återfinns nedan. Detta är något vi har utgått från inför våra intervjuer, samt i bearbetningen av vårt intervjumaterial.

Tematisering: Undersökningens syfte formuleras. Undersökningens "varför" och "vad" kommer först, därefter undersökningens "hur", som innebär metoden.

Vad = att skaffa sig förkunskap om det ämne som ska undersökas. Varför = att klargöra syftet med undersökningen. Hur = att förvärva kunskap om olika intervju- och analystekniker, och att avgöra vilka som är lämpligast i detta sammanhang.

Planering: Här planeras för alla stadier med hänsyn till den kunskap som eftersträvas. Moraliska och etiska konsekvenser beaktas.

Intervju: Intervjun genomförs enligt intervjuguide. Intervjuaren håller ett reflekterande förhållningssätt till den eftersökta kunskapen samt den mellanmänniska relationen.

Utskrift: Intervjumaterialet överförs från talspråk till skriftspråk.

Analys: Utifrån undersökningens syfte och ämne avgörs analysmetoder som är lämpliga för intervjumaterialet.

2. Verifiering: Intervjuresultatens generaliserbarhet, reliabilitet och validitet fastställs.
3. Rapportering: Resultatet av undersökningen och de använda metoderna rapporteras in en form som motsvarar vetenskapliga kriterier. Beaktande av etiska principer av undersökningen görs. Resultaten blir en läsbar produkt.

5.3 Val av ansats

Studien har två ansatser. Först den explorativa ansatsen som undersöker hur det förhåller sig i verkligheten. Den ansatsen har fokus på den kunskap och de förutsättningar som socionomprogrammet i Göteborg ger studenterna att kunna samverka med andra professioner, i arbetet som socialsekreterare. Med den ansatsen vill vi även undersöka hur samverkan mellan socialtjänst och skola fungerar på fältet, och vilka faktorer som hindrar respektive bidrar till en fungerande samverkan. Studien utgår även från den komparativa ansatsen som innebär en jämförelse mellan vad socialsekreterarna anser att de fått med sig för kunskap avseende samverkan från socionomprogrammet, med vad de kursansvariga säger sig ge studenterna för förutsättningar avseende samverkan med andra professioner. (Svenning, 2003).

5.4 Val av undersökningsinstrument

Vi har som nämnts tidigare valt att använda oss av kvalitativ metod och mer specifikt intervjuer. Vi använder oss av expertintervjuer när vi intervjuar kursansvariga. Vi använder oss av öppna intervjuer när vi intervjuar socialsekreterare. Vi har även valt att läsa kursplaner, här har vi valt att inte använda oss av någon textanalysmetod utan att endast läsa dem för att se om vi kan hitta något moment om samverkan. Vi har valt bort alla de valbara kurserna, förutom två, då de valbara kurserna inte erbjuder någon kunskap som alla studenter får med sig. De urval när det gäller valbara kurser som vi gjort, har vi valt att fokusera på de kurser som inriktar sig på arbetet med barn, unga och dess familjer. Studien inriktar sig således på de valbara kurserna "Barn och familj – livsvillkor och sociala sammanhang" samt "psykosocialt arbete".

Vi har valt att använda oss av expertintervjuer som metod då vi intervjuade kursansvariga på socionomprogrammet. De kursansvariga har i sin roll goda kunskaper och erfarenheter av kurserna och dess innehåll. Bo Hagström (1979) definierar expertintervjuer som ett alternativ för forskare att införskaffa pålitligt material i de fall där det saknas nedskrivet material. Detta förutsätter således att de experter man använder sig av är väl insatta i det ämne som frågas dem för att de skall kunna utgöra en källa. Expertintervjuer skiljer sig på detta sätt från övriga intervjumetoder där det är vanligare att analysera intervjupersonens personliga erfarenheter och subjektiva kunskaper. I expertintervjuer är det främst den "objektiva" kunskapen som efterfrågas och inte dess värderingar och erfarenheter.

Expertintervjuerna presenteras i uppsatsen i två delar. Den första delen är en strikt expertintervju emedan den andra delen efterfrågar mer personliga erfarenheter och åsikter om vårt ämnesval. På detta sätt får vi en fördjupad kunskap om vårt huvudämne. Detta blev tydligt i empirin då vi upplevde att flera av de kursansvariga även har egna erfarenheter av samverkan. Experternas tillförlitlighet bestäms utifrån deras utbildning, deras roll som kursansvarig samt erfarenhet inom det område som vi studerar. De kursansvariga som vi intervjuat får en funktion av informant då de delar med sig av sin kunskap.

Öppna intervjuer används när vi intervjuar socialsekreterare som tog examen 2006. "Öppna intervjuer, ger direkta citat från intervjupersoner som t.ex. beskriver sina attityder, tankar, känslor och kunskaper" (Larsson, 2005). Detta är den övergripande metodteknik som vi använt oss av då vi med relativt få frågor bygger upp intervjun

genom följdfrågor. Vi använder oss av direkta citat från dessa intervjuer som beskriver socialsekreterarnas åsikter och erfarenheter av samverkan, samt den kunskap de har om samverkan utifrån socionomutbildningen. Öppna intervjuer är även halvstrukturerade intervjuer (Kvale, 1997). Vi har således varit öppna i intervjun för att fokusera på teman som socialsekreterarna tar upp och styr inte intervjuerna på samma sätt som vi gör i expertintervjuerna.

5.5 Deduktion och induktion

Induktion innebär empirinära metoder. En induktiv strategi kan sägas vara en viktig kvalitativ strategi för att kunna fånga eller skapa förutsättningar för att de studerades egna ord och egna begrepp ska komma fram. (Larsson, 2005)

Deduktion innebär att forskaren påtagligt låter sig styras av ett eller flera teoretiska perspektiv när forskaren möter sin empiri. Forskaren låter då teorierna bestämma exempelvis val av frågor. (Larsson, 2005)

I vår uppsats använder vi oss av både ett induktivt och deduktivt synsätt då vi hade viss förkunskap om ämnet innan vi började skriva, men att denna förkunskap delvis reviderades efter vi bearbetat vår empiri. Vi har valt öppna intervjuer där vi ger utrymme för den intervjuades egna ord och reflektioner, för att säkerställa viss induktiv strategi. Vi hade således en deduktiv ingång till uppsatsarbetet, men processen blev allt mer induktiv.

5.6 Urval

Vi har gjort flera urval under vår uppsatsprocess. Vi har även ett visst bortfall. Nedan redovisas de mest betydande urvalen vi gjort.

5.6.1 Urval av intervjupersoner

Då vi var intresserade av att deltagarna i vår studie skulle ha läst vissa kurser och haft en viss arbetserfarenhet inom ett visst område, använde vi oss utav statistiska urval (Svenning, 2003). Rekryteringen av deltagare till intervjuerna gjordes från register från Göteborgs universitet. Ett informationsbrev distribuerades till de som läst de valbara kurserna, "Barn och familj – livsvillkor och sociala sammanhang" och "Psykosocialt arbete", och som har tagit examen år 2006. Ingen av de socialsekreterare vi intervjuat har läst dessa kurser som fristående kurser, utan de har läst dem som valbara kurser i socionomprogrammet. Utifrån detta första urval kontaktade vi dem för att fråga om de arbetade eller hade erfarenhet av att arbeta inom individ- och familjeomsorgen. De som hade denna erfarenhet fick då möjlighet att frivilligt delta i en intervju. Av registren från Göteborgs Universitet kunde vi bekräfta med hjälp av Eniros sökmotor på Internet, tjugoåtta namn som hade samma adress och telefonnummer. Av dessa tjugoåtta namn var det tre personer som passade vårt urval och som hade möjlighet att delta. För att socialsekreterarna skulle ha möjlighet att delta erbjöd vi att åka till deras arbetsplats. Vi åkte till två socialsekreterarna i närliggande kommuner till Göteborg, och en socialsekreterare valde att komma till oss i lokaler på Göteborgs Universitet.

Vi har gjort tretton expertintervjuer med kursansvariga, som vi spelade in och transkriberade. En intervju antecknades då experten avböjde inspelning och en annan expert valde att svara på våra frågor via e-post. Två av de experter som vi önskade att intervjua har inte deltagit. Istället för att intervjua dessa så har vi studerat kursernas studieplan och kursplan. Vi är medvetna om att vi på detta sätt inte får fram likvärdig information, vilket påverkar uppsatsens reliabilitet.

5.6.2 Urval av litteratur

Tillvägagångssättet vi använde oss av för att hitta internationella vetenskapliga artiklar och/eller tidskrifter om vårt uppsatsämne, var att vi sökte på Internet efter dessa. Vi utgick från Göteborgs Universitets databaser varefter vi fick fram artiklar ur International Encyclopedia of the social and behavioral sciences. Vi använde oss av två sökord, "cooperation/co-operation" (samverkan och samarbete) samt "social services" (socialtjänst). Ur detta valde vi de artiklar vars publikationsdatum var från 2003 och framåt. Sedan valde vi dem som enligt deras abstract hade högst relevans för våra sökord.

Vi är medvetna om att vi har uteslutit relevant forskning då vi enbart utgått från ett begränsat antal databaser. Vi har även valt bort viss aktuell forskning på grund av tidsbrist och begränsat utrymme i uppsatsen. Övrig litteratur har vi funnit genom källhänvisningar från andra uppsatser inom vårt valda uppsatsområde.

5.7 Bortfall

Vi hade från början tänkt använda oss utav en fokusgrupp som metod. Deltagarna valdes ut utifrån att de hade samma referensram, i detta fall att de är socialsekreterare inom familj- och individomsorgen och att de tog examen från socionomprogrammet år 2006. Fokusgrupper har som alla andra metoder sina begränsningar. Relativt få personer kan delta och resultaten kan påverkas både av gruppledaren och av dominanta deltagare. Att dra generella slutsatser av data från fokusgrupper kan vara betänkligt men metoden rekommenderas för att ta fram vilka kvalitetsfaktorer brukare tycker är viktiga. Metoden resulterar i att man tillsammans kommer fram till ett antal förbättringsområden. Det är områden som deltagarna anser ha stor betydelse men som idag brister i kvalitet. Det kan också vara områden med stor betydelse och god kvalitet där man bör arbeta för att bevara den goda kvaliteten. Genom gruppdiskussionen kan man lära känna andras världar och upptäcka både problem och möjligheter. Metoden ger bilder av vad gruppdeltagarna anser är viktig kunskap (Larsson, Lilja och Mannheimer, 2005). Vi kunde dock inte använda oss av denna metod på grund av att inte tillräckligt många socialsekreterare hade möjlighet att medverka.

Negativa aspekter av detta byte av metod är att vi missar de diskurser som uppstår i socialt samspel. Positivt är att vår jämförande studie då kommer att jämföra expertintervjuer med öppna intervjuer, istället för att jämföra expertintervjuer med en fokusgrupp.

Som beskrivet i kapitlet ovan kunde tre av de tjugoåtta tillfrågade socionomerna som tog examen 2006 delta i intervjuer. Detta bortfall handlar till största delen om att flera av dessa socionomer inte arbetade inom socialtjänsten med barn och unga. De passade helt enkelt inte in i vårt urval. En handfull fick vi inte tag på och några enstaka hade inte tid eller möjlighet att delta. Att endast tre av tjugoåtta deltog i våra intervjuer får ses som ett ganska stort bortfall. Detta trots att de flesta inte passade in i vårt urval. Att tre stycken tillfrågade kursansvariga inte deltagit har berott på att vi inte fått tag på två av dem och att en valde att inte delta. Detta bortfall är litet när vi ser till de totalt tretton kursansvariga som deltog.

5.8 Val av analysmetod

Analys kan förstås som att organisera och kategorisera. Vi har valt att använda oss utav analysmetoden meningskoncentrering. Meningskoncentrering syftar till att längre beskrivningar från intervjupersonen kortas ner till mer överskådliga berättelser (Larsson, 2005). Vi kommer att skriva ut våra bandade intervjuer ordagrant, dock utan hummanden och andra odefinierbara ljud. Även det som är otydligt och svårt att uppfatta kommer vi att ta bort. Utifrån att vi sedan kommer att läsa igenom utskriften ett par gånger kommer vi att besluta vilka teman som är utmärkande, återkommande och relevanta för att kunna besvara frågeställningarna och för att kunna uppnå syftet med studien. Syftet med meningskoncentreringen är att finna huvudteman för vår analys (Kvale, 1997).

Tolkning är en utläggning i form av förståelse eller förklaring. Hermeneutisk tolkning handlar om att forskaren innehar ett perspektiv på det undersökta och tolkar då intervjuerna ur detta perspektiv. Detta är något som vi är medvetna om och att det kanske på så sätt, kan vara något styrande i våra tolkningar. Det gäller att få kontroll över förförståelsens inverkan på tolkningsprocessen.(Kvale, 1997).

I resultat och analys kapitlet nedan presenteras uppsatsens resultat och analys utifrån de fyra frågeställningarna. Med utgångspunkt i respektive frågeställning har vi funnit ett antal gemensamma nämnare som vi benämner som teman. Dessa teman presenteras och analyseras nedan. Kapitlet delas upp i två delar där socialsekreterarnas intervjuer och expertintervjuerna presenteras och analyseras var för sig. Svaren på frågeställning ett och tre, socialsekreterarnas utsagor, presenteras och analyseras då först. Därefter följer svaren på frågeställning två och fyra, experternas utsagor.

Den första frågeställningen resulterade i fyra teman: "Revirtänk kontra tydlig kommunikation", "Information och kunskap", "Personlighet och Relation" samt "Ledning och Organisation".

Utifrån svaren på den tredje frågeställningen fann vi två teman: "Teoretisk kunskap, ej praktisk" samt "Brist på information om andra professioner".

Svaren på vår andra frågeställning gav oss tre teman: "Revirtänk kontra Tydlig kommunikation", "Information och Kunskap" samt "Ledning och Organisation".

Den fjärde frågeställningen utmynnade också i tre teman: "Förekomst av samverkan i kurserna", "Praktisk kunskap från socionomprogrammet" samt "Brister enligt kursansvariga avseende samverkan"

5.9 Uppsatsens trovärdighet

I nedanstående kapitel resonerar vi om uppsatsens trovärdighet utifrån de vedertagna begreppen teoretisk triangulering, reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.

Teoretisk triangulering

"Teoritriangulering syftar på att använda olika teoretiska perspektiv vid analysen av samma dataunderlag" (Larsson, 2005, sid 109)."

Vi har valt tre teorier till vår uppsats, att teori-triangulera, för att öka uppsatsens reliabilitet och validitet. De tre teorierna belyser teman ur empirin utifrån tre olika synvinklar. Vi har gjort tolkningar av urval ur de tre teorierna från våra källor. Vi har valt ut de delar ur teorierna som vi anser ha störst relevans för vårt uppsatsämne. Nätverksteorin ger oss ett mer organisatoriskt och systemteoretiskt perspektiv genom att den förklarar skeenden ur ett helhetsperspektiv. Den andra teorin vi har valt, social utbytesteorin, fördjupar vår kunskap om kommunikation mellan professionella, samt erbjuder ett annat perspektiv på nätverk. Med detta menar vi att social utbytesteorin ser på individer i nätverk utifrån ett mer sociologiskt och psykologiskt perspektiv, till skillnad från nätverksteorin. Den tredje teorin, Habermas teori om det kommunikativa handlandet, fokuserar på kortare utdrag ur vår empiri som jämför och analyserar utsagor om förutsättningar för samverkan ur intervjuerna. Språkets betydelse fokuseras utifrån begrepp hämtat ur Habermas kommunikationsteori. Uppsatsen inriktas vidare på teman och utsagor i empirin. Dessa teman eller utsagor analyserar vi därefter utifrån frågeställningarna.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

"Inom modern samhällsvetenskap har begreppen reliabilitet, validitet och generaliserbarhet fått en position som vetenskapens heliga treenighet." (Kvale, 1997 sid. 207)

Vi vill under denna rubrik beskriva hur vi ser på vår uppsats trovärdighet. För att göra detta använder vi oss av ovanstående tre begrepp. Vi kanske inte ser dem som en helig treenighet fullt ut men citatet ovan är ändå talande. Detta kapitel är ett av dem som vi i mindre grad själva har valt att lägga till utan i högre grad fått kunskap om att man skall ha med. Detta bland annat för att ge oss utrymme att reflektera, samt läsaren möjlighet att ta del av hur vi ser på vår uppsats och dess resultat. Kvale (1997) skriver att det är nödvändigt att ta ställning till både reliabilitet för tillförlitligheten av uppsatsens resultat. Han menar vidare att frågan om generaliserbarhet ständigt är aktuell i intervjuundersökningar.

"Med hög reliabilitet avses att måttet är stabilt och inte störs av variationer i tid, plats, intervjuare och så vidare" (Elofsson, 2005). Vi har valt att intervjua kursansvariga samt läsa kursplaner. Den information vi fått ur detta torde ha hög grad av reliabilitet. Vad

som ingick i kurserna för de socionomer som tog examen 2006 är ett faktiskt värde till stora delar. Det som står i dessa kursplaner om samverkan är oberoende tid, plats, intervjuare och så vidare. Den information som framkommit i intervjuerna med kursansvariga finner vi även denna karakteriseras av hög reliabilitet, i synnerhet de direkta frågor kring vad som ingick i kursen. Intervjumetoden i sig innehåller ju dock ett visst mått av lägre reliabilitet då det samtidigt handlar om ett personligt möte mellan intervjuare och dess informant. Personliga möten handlar ofta till viss del om tid, plats och relationen mellan intervjuare och informant. Detta blir mer tydligt i intervjuerna med socialsekreterarna. Det finns vidare bortfall som påverkar vår uppsats reliabilitet. Ett betydande bortfall är de socionomer som tog examen 2006, samt ett betydligt mindre bortfall av kursansvariga. Mer om detta står att läsa under bortfall.

”Med hög validitet att vi så nära som möjligt lyckas mäta det vi avser att mäta” (Elofsson, 2005). Vi anser att vi uppnått relativ hög nivå av validitet. Detta utifrån vad som är beskrivet i kapitlet ovan, att vi undersökt en bredare bild än den vi från början avsett att undersöka. Detta underlättade vår möjlighet till att utveckla vår andra ansats varför vi inte ser detta som negativt. Samtidigt säger det någonting om vår intervjumetod och dess validitet. Vi finner att resultat, analys samt konklusion svarar på våra frågeställningar varför vi anser att vi lyckats ganska bra vad gäller validiteten.

Under intervjuerna har vi försökt klargöra att vi förstått vad intervjupersonerna menat genom att klarifiera, sammanfatta och/eller spegla. (Kvale, 2007).

Vi har valt en humanistisk syn på generaliserbarhet vilket innebär att vi ser varje situation och utsaga som unik. Utifrån detta, ser vi socialsekreterarnas berättelser i vår empiri som unika. Däremot finner vi övergripande teman i varje berättelse som överensstämmer med teman ur de övriga berättelserna. Uppsatsen jämförande del ger möjlighet att urskilja dessa övergripande teman som inte är specifika för den enskilde socialsekreterarens arbetsplats, utan som går att generalisera till andra socialkontor. Vi anser således uppsatsen är till viss del generaliserbar vad gäller dessa teman, inte utsagorna i sig. (Kvale 1997).

5.10 Etiska överväganden

Vi har i våra intervjuer varit noga med att delge våra informanter syftet med uppsatsen, hur vi kommer att hantera materialet samt att de får tillgång till den färdiga uppsatsen. Vi har även informerat socialsekreterarna om att de kommer att vara oidentifierade i uppsatsen. På detta sätt har vi uppfyllt det som Kvale (1997) och Larsson, Lilja, Mannheimer (2005) kallar för informationskravet. Vidare har deltagarna själva fått bestämma om de velat medverka eller inte, samt att de har kunnat avsluta sin medverkan när de vill, vilket kallas för samtyckeskravet. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som vi fått ta del av enbart får användas för forskningsändamål och inte får säljas (Kvale (1997) och Larsson, Lilja, Mannheimer, 2005), vilket alla intervjudeltagare varit informerade om.

Vidare har muntligt tillstånd givits från Göteborgs Universitet att inhämta personregister för de persongrupper vi sökte till vår studie. Vi valde att kontakta de utvalda personerna för vår studie via post där vi talade om att vi även kommer att kontakta dem via telefon.

På så sätt kunde de vara förberedda på att vi skulle kontakta dem via telefon. I informationsbrevet till vår målgrupp fanns telefonnummer och mejladress till oss samt telefonnummer till vår handledare på Göteborgs universitet, ifall någon av dem ville ringa och fråga något eller kontrollera några uppgifter.

Del 2

6 RESULTAT OCH ANALYS

De huvudsakliga fynden ur resultat- och analyskapitlet i uppsatsen handlar om hinder respektive gynnande faktorer för samverkan samt hur socionomprogrammet förbereder socialsekreterare för att kunna samverka med andra professioner. De hinder som både socialsekreterare och kursansvariga belyser är i huvudsak brister på kunskap hos socialsekreterare om andra professioner, samt brister hos andra professioner om socialsekreterares arbetsuppgifter och ansvarsområden. Det framkommer i resultat- och analysdelen även att den personliga kontakten mellan professionella är en gynnande faktor för fungerande samverkan. Ytterligare ett resultat som framkommer är betydelsen av ledning och organisation som en förutsättning för en fungerande samverkan mellan professionella. Vissa av ovanstående hinder för samverkan, såsom kunskap om varandras professioner, kan enligt både socialsekreterare och en del kursansvariga byggas bort genom att införa möten med andra professioner redan under utbildningsskedet.

6.1 Socialsekreterarnas syn på samverkan

Tema 1: Revirtänkande kontra tydlig kommunikation

”Ett hinder för samverkan kan vara att det blir revirtänkande hos enskilda handläggare – det här är lite min grej och mina kontakter.” (Olle)

Enligt nätverksteorin spelar det inte någon roll hur kompetent vardera professionen är om inte samverkan fungerar. Revirtänkandet hos enskilda handläggare tolkar vi som en aspekt av detta, att inte vilja dela med sig av sina kontakter eller att öppna upp för andra förslag. Om verkligheten ser ut som Sussie beskriver i citatet, tolkar vi det som att viljan till att samverka är liten, vilket enligt nätverksteorin minskar möjligheterna att uppnå helhetsperspektiv av klientens situation.

Sussie beskriver även hur det var att som nyutexaminerad socionom börja arbeta som socialsekreterare och att börja försöka samverka med andra professioner.

”Jag mötte inget motstånd av min egen organisation, men när jag kom i kontakt med andra samarbetspartners, märkte jag att jag inte kunde så mycket. Det kunde vara rena förolämpningar mot mig. Jag har jobbat i tjugo år, jag har jobbat 26 år så de, och jag hade jobbat i 15 dar.”

Vår tolkning av citatet är att Sussie beskriver ett tydligt revirtänkande där de andra professionella markerade sin överlägsenhet genom att säga att de hade mer erfarenhet än vad hon hade, istället för att bemöta Sussie med respekt för hennes kunskap. Nätverksteorin beskriver att för att det ska kunna skapas ett fungerande samarbete över professionsgränserna är det viktigt att de professionella tar in övriga professioners perspektiv. Olle beskriver nedan vikten av denna respekt för varandras kunskaper.

”Vi är olika professioner och det är viktigt att man har respekt för varandras yrkesroller. Att man respekterar den andre för dens kunskap.”

Nätverksteorin belyser hur kommunikationen mellan professionella förmedlas vidare till klienten. Karaktäriseras denna kommunikation av osämja kan detta leda till att klienten påverkas av den stämningen i rummet och det kan leda till att klienten känner hopplöshet inför sin situation. För att undvika detta beskriver nätverksteorin hur de inblandade professionella bör reda ut eventuella problem så att de inte ligger i luften i mötet med klienten. Sussie beskriver detta nedan.

”Är jag helt osams med den andre så känner klienterna av detta direkt. Dessa möten är ju så oerhört känsloladdade. Minsta lilla fel mellan professionella, och då är det liksom kört, det kan bli svart och vitt för klienten.”

Detta kan vi även relatera till Colemans teori om socialt kapital som påtalar vikten av tillit mellan klient och professionell. Om kommunikationen som förmedlas vidare till klienten präglas av hopplöshet är det inte svårt att tänka sig att detta kan leda till att tilliten som klienten har inför de professionella minskas. Vi kan även härleda denna diskussion till tilliten mellan de professionella. Enligt Coleman är tillit grundbulven i socialt kapital, vilket är grunden i socialt samspel. Om det finns en avsaknad av tillit mellan de professionella leder detta till distans mellan de professionella. Detta är således något som vi kan relatera till vårt tema revirtänkande.

Vi vill även exemplifiera några citat som visar på hur kommunikationen kan användas för att bryta detta revirtänkande hos de professionella. Sussie beskriver i citatet nedan om vikten av en ärlig kommunikation.

”Om kommunikationen inte går, ja då blir man ofta låst, och vem betalar priset, ja det är ju den unge”. ”Det jag har märkt är att det är viktigt att lägga fram korten på bordet och inte gå ifrån mötet och tänka – vad var det hon sa?”

Sussis uttalande ”lägga fram korten på bordet” tolkar vi utifrån det sammanhang som Sussi pratar om. Hon pratar om att det är viktigt att ta eventuella frågetecken och otydligheter direkt med den andra samtalspartnern och att föra en direkt, öppen och ärlig kommunikation. Ett mål med Habermas teori om det kommunikativa handlandet är att uppnå samförstånd mellan kommunikationsaktörerna. Detta uppnås enligt Habermas av att båda parter i ett samtal uttrycker sig på ett uppriktigt sätt och låter kommunikationen vara öppen och ärlig. Habermas belyser i och med detta också vikten av att båda parter i ett samtal tar ett ömsesidigt ansvar att använda sig av ett begripligt språk, vilket vi kan relatera till Olles uttalande nedan.

”Det är viktigt att vi äger samverkansmötena tillsammans. Skolan har lika mycket ansvar som vi”.

Tema 2: Information och kunskap

”Jag vet inte hur skolan tänker eller gör, och skolan vet inte hur jag gör. Och då blir det liksom att skolan blandar sig i, nu ska du placera den här ungen”. (Sussie)

Citatet ovan pekar på att bristande kunskap om varandras verksamheter kan ge upphov till känslor av att andra professioner går över gränsen och lägger sig i ens eget ansvarsområde. Citatet ovan kan härledas till Habermas begrepp om livsvärlden, vilket är individens normativa bakgrund som är uppbyggd av enskilda erfarenheter och utbildning. Om skola och socialtjänst utgår från sin livsvärld och tror att den är allmängiltig kan detta lätt leda till missförstånd, som exemplet ovan visar. Utifrån Habermas teori kan vi se att skolan och socialtjänsten skulle vinna på att det finns gemensamma mål uppsatta, och att en ömsesidig förståelse för var och ens arbetssätt kan leda till att en god samverkan etableras.

Citaten nedan beskriver hur missförstånden mellan skola och socialtjänst kan reduceras genom att de olika verksamheterna informeras om varandras kunskaps – och ansvarsråden.

”Vi hade informationsträffar där vi informerade varandra om våra verksamheter. Vi delgav varandra hur vi arbetade.” (Klara)

”Vi träffas tre gånger per termin, då socialsekreteraren åker ut till skolan och pratar med skolpersonal. Syftet med denna teamgrupp är konsultation.” ”De kan framföra åsikter om att det inte känns meningsfullt att anmäla för att det händer ju ändå ingenting. Och i dessa gruppmöten kan jag då förklara – ja så kanske ni känner för att... Och så får man en förståelse.” (Olle)

Dessa citat visar att informationen mellan de professionella är viktig. Citaten pekar på att eventuella missförstånd mellan de professionella kan reduceras genom information om varandras arbetsuppgifter, kunskaper och ansvarsråden. Colemans utbytesteorin handlar delvis om hur professionella kan behöva utbyta kunskaper för att kunna uppnå ett lyckat behandlingsarbete. Coleman skriver att mål aldrig kan nås utan inverkan av andra. För att kunna skapa relationer behöver de professionella bygga upp sociala kontakter med varandra som är bestående över tid. Coleman menar att för att uppnå en hög grad av det sociala kapitalet krävs en tillit mellan de båda parterna, i denna analys handlar det om skola och socialtjänst. Denna tillit byggs upp genom att man skapar gemensamma normer genom regelbunden kommunikation med varandra.

Tema 3: Personlighet och relation

”Att göra något som är utöver arbetsuppgifterna... Det går att arbeta utan att göra det, men det blir lättare om man gör det”. ”Det handlar om personlighet också.” ”Det är jätteviktigt att ringa och bekräfta till skolan – nu har jag fått anmäla, kan vi träffas? Jag behöver inte ringa till skolan, för att det går ju rent byråkratiskt med alla blanketter, men om vi sitter på var sitt håll och försöker få ungen till skolan så fungerar det inte.”

Detta citat från Sussie bygger på att socialsekreteraren ger lite mer av sig själv än vad det byråkratiska arbetet kräver. Alla som arbetar med socialt arbete har sig själv som

verktyg och många gånger kan det där lilla extra som socialsekreteraren ger av sig själv bli avgörande för resultatet. Vi vill relatera detta till nätverksteorin som tar upp vikten av att de olika professionerna har en vilja att samverka. Viljan är personlig och kan skilja sig åt beroende på olika socialsekreterares personlighet. Enligt Colemans utbyteteori kan vi se att det alltid finns en tanke bakom individers handlande, medveten eller omedveten. Vi tolkar citatet ovan som att om en individ ger respekt, så får denne det tillbaka, eller om socialsekreteraren ringer de där extra samtalen för klienten så lönar det sig både i tid, resurser och lidande i längden. Detta gynnar både arbetssituation, organisation och framför allt klienten.

Ytterligare en viktig aspekt som vi utläste av vårt intervjumaterial är det som Olle nedan beskriver som den personliga kontakten med skolan.

”Viktigt vid konsultationsdokumentet, är att man tar en personlig kontakt och har personlig överlämning.” ”Detta fungerar väldigt bra också för att skolan får ett ansikte på oss. Vi känner varandra och man kan lätt ta kontakt med varandra”.

Vi vill belysa ovanstående citat med hjälp av teorin om socialt kapital. Coleman beskriver hur det behövs en viss mängd kontinuerliga sociala kontakter och överföringar för att sociala relationer skall uppstå. Citatet ovan beskriver hur sociala relationer är en förutsättning för att samverka mellan skola och socialtjänst ska fungera.

Tema 4: **Ledning och organisation**

Socialsekreterarnas intervjuer visar på att de har positiva erfarenheter av samverkansgrupper, vilka vi här benämner som Teamgrupper.

”Vi har speciella möten när det gäller exempelvis ungdomar som inte går till skolan, då lyfter vi det tillsammans med skolan – vad kan vi göra?” (Sussie)

”Jag samarbetar med skolan framförallt. Vi har något som vi kallar ”Teamgrupp” och det är bara positivt.” ”I denna Teamgrupp kan det handla om konkreta barn och ungdomar, men det kan även handla det allmänna läget.” (Olle)

”Här har vi en verksamhet som vi kallar ”Teamgrupp”, detta är en samarbetspartner mellan skolan och socialtjänsten”. (Klara)

Utifrån sina olika utbildningar kan skola och socialtjänst ha olika utgångspunkter som för dem är självklara. Habermas talar i sin teori om det kommunikativa handlandet om begreppet performativ inställning. Med detta menar han att samtalsaktörerna kan växla mellan att lyssna och uttrycka sig, vilket leder till att parterna tillsammans kan uppnå ett samförstånd. I denna process finns det möjligheter att lära av varandra och på detta sätt kan gemensamma mål uppfyllas. Teamgruppen kan vara en sådan arena där parterna kan uppnå en gemensam kunskapsgrund genom att inta en performativ inställning. Ledningen är då betydande eftersom det är upp till skolans och socialtjänstens ledning att se till att sådana här grupper finns. Olles citat nedan pekar på vikten av att ledningen inom respektive organisation tar ansvar för att samverka ska fungera lättare.

”Grunden för fungerande samverkan är att våra chefer och deras chefer har enats runt riktlinjer. Samverkan är inte en frivillighetsgrej, utan det ingår i vårt arbete helt enkelt”.

En annan gemensam nämnare i intervjumaterialen är att socialsekreterarna nämner att skolan kan vara rädda för att tappa kontakten med föräldrarna och att det då är viktigt att ledningen tar det övergripande ansvaret för samverkan.

”Skolan kan vara rädda att förlora kontakten med föräldrarna, men det är ju fel fokus, då tappar man ju barnet.” (Klara)

”Skolan ringer och berättar jättemycket om en ungdom, men sen vill de inte stå för det, de vill inte anmäla.” ”Man hamnar i att skolan gärna vill behålla sin fina kontakt med föräldrarna. Ibland så säger jag att – ok, du vill inte stå för detta, kanske vi kan fråga rektorn? Gud, det är en jätteviktig sak att ha en stark ledning bakom sig.” (Sussie)

Då vi tittar på ovanstående citat utifrån Colemans teorier, tolkar vi det som att skolan upplever att de har högre socialt kapital gentemot föräldrar och lägre socialt kapital gentemot socialtjänsten. Enligt nätverksteorin måste organisationen ta sitt ansvar och se till att samverkan mellan de professionella fungerar. I annat fall riskerar klienten att få insatser från skola och socialtjänst vilka inte strävar mot ett gemensamt mål, utan snarare ges då de tenderar att passa den enskilda organisationens värdegrund.

6.2 Socialsekreterarnas syn på socionomutbildningen

Tema 1: Teoretisk kunskap, ej praktisk

” Jag tycker personligen att vår utbildning är alldeles för mycket teoretisk och inte så mycket verklighetsbaserad. Man visste att samverkan var viktig, men hur ska man göra den.” ”Jag kommer inte ihåg om jag kände till samverkansansvaret, men jag vet att jag inte kände till hur man skulle göra”. (Sussie)

Enligt Habermas teori om det kommunikativa handlandet går det inte att tvinga på någon annan en åsikt utan den ena parten måste istället sätt på ett sannfärdigt sätt övertyga den andre om att åsikten är sann. Detta förutsätter att båda parter i ett samtal kan inta en performativ inställning, som Habermas menar uppnås när båda parter i samtalet kan växla mellan att uttrycka sig och att lyssna på den andre. Dessa förutsättningar krävs för att socialtjänst och skola skall kunna mötas i ömsesidigt jämlika relationer. I utbildningen lär sig socionomer enligt citatet ovan att samverkan är viktig och att samverkansansvaret ligger på socialtjänsten, men att brister finns i utbildningen angående hur samverkan praktiskt skall genomföras. Vi tror att det hade varit lättare för skola och socialtjänst att uppnå en den performativa inställning som Habermas talar om, om det hade funnits något övningstillfälle för dem att mötas redan på utbildningsnivå.

”Nä, jag kan nog inte säga att jag hade något av samverkan med mig från utbildningen. Man har nog med sig att det är positivt att samverka” (Olle)

Olle fortsätter dock citatet med att vara positivt inställd till vad utbildningen gav avseende samverkan.

”Men hur det är här i denna kommun till exempel, det hade jag ju inte kunnat få med mig. Det ser ju så olika ut i olika kommuner. Att veta att samverkan är viktigt, det är väl en bra grund. Jag fick med mig en del av samverkan från min praktik däremot.”

Olle pekar här på att det egentligen är en omöjlig uppgift för skolan att kunna lära ut hur samverkan praktiskt ska fungera överallt eftersom det ser olika ut i alla kommuner. Därför menar han att det är bra att skolan lär ut vikten av samverkan, och att enskilda socialsekreterare sedan får lära sig sin egen organisations policy när det gäller hur samverkan sker praktiskt.

Tema 2: **Brist på kunskap om andra professioner**

”Jag hade inte med mig så mycket kunskaper om samverkan från socionomprogrammet. Samverkansansvaret utifrån lagen hade man ju, men inte något djupare.” ”Jag visste inte hur jag kunde använda mig av andra professioner”. ”Det hade varit bra att ha med sig lite exempel på hur samverkan kan gå till från skolan.” (Klara)

”Vi skulle vinna så mycket på att få mer information om hur andra arbetar. Polisen ringer, skolan ringer – ni måste placera ungen! Så sitter jag där med alla dessa olika organisationer. De andra kanske har jobbat med ungen i flera månader, men när vi kommer in är vi på noll.”(Sussie)

Ovanstående citat pekar på att socialsekreterarna saknade kunskap om andra professioner från socionomutbildningen. Vi tänker att om socialsekreterare inte får med sig denna kunskap från utbildningen eller om studenterna inte får träna på att mötas redan på utbildningsnivå, så går det inte heller förvänta sig att samverkan ska fungera på fältet. Coleman menar att samverkan inte löser sig själv utan pekar på att det behövs socialt kapital och sociala relationer. Vi tänker oss här att det är flera faktorer som spelar in för det sociala kapitalet vad gäller samverkan mellan socialtjänst och skola. Det kan handla om att skapa normer kring samverkan, vilket görs genom regelbunden kommunikation. Vår tanke är att denna regelbundna kommunikation kan initieras via respektive utbildningar

6.3 Kursansvarigas syn på samverkan

Tema 1: Revirtänkande kontra tydlig kommunikation

"Hinder för samverkan är när man inte ser sina egna gränser och när en profession går in och talar om för den andra vad den skall göra". ("Handledd studiepraktik")

"Där är det så att när det gnisslar så handlar det nästan alltid om att respekten för varandras kunskaper inte finns. Den ena anser sig vara finare än den andra. Att se varandra som jämbördiga är viktigt tror jag". ("Socialt arbete som ämne och profession")

"Att man måste ha en positiv syn på vad andra kan tillföra. Att man inte tycker själv att det är jag sitter inne med all kunskap. Sen tror jag också att vi måste tro på att vi kan göra något bra av det hela tillsammans. Det tror jag är det allra mest grundläggande". ("Juridik i det sociala arbetet")

Habermas talar om ett ömsesidigt ansvar, att inte försöka tvinga på den andre sin egen ståndpunkt och vikten av att eftersträva ömsesidigt jämlika relationer. Dessa faktorer behövs för att skapa god kommunikation där båda parter strävar mot samma mål och efter samma förutsättningar. Habermas beskriver även vikten av att genom kommunikation kunna dela med sig av sina egna och motta andras livsvärldar – andras åsikter och synsätt. Habermas menar att kommunikationen misslyckas om kommunikatorerna endast ser till sin egen livsvärld och inte kan kompromissa aspekter av denna. Vi tolkar citaten som att de ser detta som en process där socialsekreteraren först har kunskap om sin egen profession och kan förmedla den på ett tydligt sätt till andra. Därefter är det viktigt att genom respekt för de andras professioner uppvisa viljan och tron på att andra professioner kan tillföra mycket för klienten. Då socialsekreteraren kan dela med sig av sitt synsätt samt lyssna in andras åsikter kan en god kommunikation uppnås, vilket är en förutsättning för samverkan.

"Hur gör man när man skall försöka samverka med försäkringskassan, länsarbetsnämnd och sjukvård i sådana här enskilda ärenden? Man kan göra det väldigt bra genom att helt enkelt sätta ut sekretessen höll jag på att säga. Man kommer överens med sin patient om att nu måste vi samverka här". " Och jag tror egentligen inte att det är svårigheter att få klienter att gå med på det. Nej, därför att många multiproblemklienter är så medvetna om det, att de är aktuella hos en rehab- assistent, på försäkringskassan, handläggare på länsarbetsnämnden, aktuella inom socialtjänsten och kanske aktuella hos en kurator på en vårdcentral". ("Handlingsstrategier och etik i det sociala arbetet")

Vi tolkar ovanstående citat som en beskrivning av hur sekretessen inte behöver vara ett hinder för samverkan. Sekretess behöver inte skärma av socialtjänstens revir mot andra professioner utan kan bortses ifrån i specifika fall då klienten godkänner det, vilket kan göra att olika professionella kan tala mer fritt om klientens situation.

Tema 2: Ledning och organisation

”Otydliga befattningsbeskrivningar på arbetsplatsen kanske, otydlighet i rollerna, otydlig arbetsledning. Ja, och sen är det klart att ledningsfrågan när man kommer ut i arbete är viktig också. Skall man kunna samverka måste man se till och ha en ledning som ser till att man har tid och ger förutsättningar för samverkan”. (”Barn och familj – livsvillkor och sociala sammanhang”)

”Det har ofta varit så att det inte funnits tillräckligt starkt organisatoriskt stöd för samverkan. När det väl kommer till kritan så är organisationen sig själv närmast på något sätt. ”(”Vetenskapligt arbete i socialt arbete”/”Utvärderings- och kvalitetsarbete för professionell utveckling”)

Gemensamt för ovanstående citat är hur ledningen är en viktig faktor för samverkan. Nätverksteorin belyser hur samverkan mellan professioner kräver varje enskild organisations anpassning till detta. Varje enskild organisation som samverkar, behöver också vara uppbyggd och styras från ledningens sida utifrån detta ändamål. Att chefer från olika verksamheter träffas avseende policyfrågor och i samverkansgrupper får således ses som positivt, men det finns inte belägg för att detta är en central bidragande faktor för fungerande samverkan. Trots samverkansgrupper på chefsnivå kan det vardagliga arbetets organisation alltjämt vara organiserat utifrån den egna verksamheten och inte utifrån samverkan. En kursansvarig beskriver detta genom att ledningen är en viktig faktor för samverkan i den mån den underlättar för handläggarnas möjligheter tillsamverkan. Nedan beskriver en kursansvarig vikten av att ledningens samverkansgrupper faktiskt bidrar till konkret samverkan.

”Sen tycker jag då va att det är väldigt vanligt att det sitter chefer, och rattar någon samverkan över någon tårtbit, och de blir det här retoriska snacket. Det här övergripande snacket som tyvärr inte konkret leder någonvart. Och om man bara babblar, och inte kommer till sak, och inte kommer till någon insats eller någon typ av agerande eller handlande så är det lika bra att samverkansgrupperna får saligen insomna. Därför att det kan bli ineffektivt också. Och då blir det arbetstid och resurser som går åt till ingenting”. (”Handlingsstrategier och etik i det sociala arbetet”)

Tema 3: Information och kunskap

”Att man har en gemensam referensram i bemärkelsen att man har en liknande utbildning”. (”Socialpolitik och socialt arbete”)

”Alltså sådana saker som att man har kunskap om varandras ämnesområden och professioner. Och att ha respekt för dessa professioner. Att det finns en gemensam bas eller grund att stå på, så att man drar åt samma håll”. (”Vetenskapligt arbete i socialt arbete”/”Utvärderings- och kvalitetsarbete för professionell utveckling”)

Flera kursansvariga uttrycker att det finns behov av mer kunskap om de synsätt de professionella man kommer att samverka med har. På samma sätt som det finns behov av att andra professioner har grundläggande kunskaper om socialtjänstens synsätt, befogenheter och så vidare. Denna kunskap kan erhållas från arbetslivet och/eller från utbildningen, men i vilket fall erhålls denna kunskap genom kommunikation. Att

socionomer ges tillfälle att kommunicera sitt yrkesområde och synsätt till andra samarbetspartners, och att pedagoger, polisaspiranter och sjukvårdspersonal exempelvis ges tillfälle att kommunicera sina yrkesområden och fält till socionomer blir en viktig faktor för fungerande samverkan. Coleman talar i sin teori om socialt kapital om betydelsen av en viss mängd kommunikation över tid för att skapa relationer samt för att bygga upp en gemensam grund för kommunikationen. Coleman belyser hur det behöver finnas en relation eller gemensam grund för att två individer skall kunna kommunicera effektivt och bygga sitt sociala kapital. För att skapa relation eller socialt kapital behövs således tid att bygga upp denna relation och gemensamma grund.

”Jag handleder en del och tex. skolan kan säga -Jag anmäler, men det spelar ingen roll för socialtjänsten gör inget ändå. Många sådana kommentarer handlar om att man inte vet vad som händer när det gäller rutiner och så”. (“Psykosocialt arbete”)

Habermas beskriver att en individ behöver gå igenom en förståelseprocess för att kunna förstå den andre. Första gången jag möter en rektor kan jag knappast förstå alla termer eller synsätt. Femtonde gången jag träffar rektorn förstår jag mer vad rektorn menar, jag har större insikt i dennes synsätt och tvärtom. Förståelseprocessen innebär då att bygga upp kunskap och information om sina samverkanspartners.

6.4 Kursansvarigas syn på socionomutbildningen

Tema 1: Förekomst av samverkan i kurserna

”Ja, samverkan är ett litet känsligt kapitel på ett sätt, därför att de tog upp det till exempel i översynsgruppen för några år sedan. Detta för att det fanns ett antal lärare, framförallt socionomlärare som tyckte att samverkan låg och skvalpade i systemet och att ingen kurs tog riktigt ansvar för samverkan... Vissa lärare tyckte att man borde lägga mycket samverkansdiskussioner på termin fem. Och att praktiklärarna som kom ut på termin fem och hade mittutvärderingarna skulle lägga väldigt stor vikt vid att fråga om samverkan, och även praktikanternas upplevelse av konflikter på arbetsplatsen”. (“Handlingsstrategier och etik i socialt arbete”)

”Den kursen har ju fått ett mer formellt ansvar för samverkan. Och det fick den nog det sista året här. Dessförinnan fanns det inte, vilket väl kanske märks då det inte har riktigt landat, vi har bland annat svårt att finna föreläsare i ämnet...”. (“Vetenskapligt arbete i socialt arbete” samt “Utvärderings- och kvalitetsarbete för professionell utveckling”)

Citaten ovan belyser hur kursansvariga på socionomprogrammet i Göteborg tidigare har uppmärksammat att de samverkansmoment som förekommit på utbildningen behövs koncentreras och fördjupas. Att detta verkar vara en relativt ny åtgärd kan vara orsaken till att de socialsekreterare vi intervjuat, och att vi delvis själva haft svårt att finna specifika moment om samverkan i utbildningen. Nedanstående citat beskriver en faktor vad gäller förutsättningarna för samverkan.

”Det är inte så att samverkan genomsyrar utbildningen på den kursen. Det handlar snarare om egenprofessionsstärkande”. (“Socialt arbete som ämne och profession”)

Som vi redan beskrivit tar Habermas kommunikationsteori upp vikten av tydlig kommunikation. För att tydligt kunna förmedla ens egen profession samt de åsikter och synsätt som hör därtill krävs att man själv har kunskap om detta. Nätverksteorin belyser organisatoriskt vikten av tydlighet i roller för att kunna samverka. Att en socialsekreterare exempelvis kan förmedla sin roll, dess möjligheter och avgränsningar, förutsätter att socialsekreteraren har goda kunskaper om detta.

Kunskap om samverkan kommer från teori men även från praktiskt arbete. Citatet nedan handlar om samverkan direkt eller indirekt, genom integration mellan teori och praktik.

"Integrationen mellan teori och praktik sker genom handledningstillfällena som praktikanten har med sin handledare på fältet, samt under egen reflektion som studenten har. Vilka kunskaper kring samverkan som studenten får genom sin praktik, beror på praktikplatsen. Vissa arbetsplatser/praktikplatser arbetar i team och vissa samverkar mer eller mindre med andra professioner". ("Handledd studiepraktik")

En annan kursansvarig pekar på kunskaper som inte direkt handlar om samverkan, men som kan komma att vara användbara i ett samverkansarbete på fältet.

"Det kan exempelvis vara så att en socialsekreterare blir uppringd av någon annan socialsekreterare och skäller ut den andre och säger: "Hur har du behandlat den här klienten. Men att då ha lite kunskap om sådana försvarsmekanismer som överföring/motöverföring, projektiv identifikation osv. Att öka studentens möjlighet att kunna se och känna igen sådana processer..." Att kunna se att ex försäkringskassan inte är några idioter utan det är andra processer... Att man kan påverkas via projektiv identifikation... Det är viktigt". ("Psykosocialt arbete")

Denna faktor ser till de mindre delarna av kommunikation. Det sociala kapitalet kan påverkas av negativa faktorer och ett centralt begrepp i Colemans teori om det sociala kapitalet är tillit. Att som i citatet ovan beskylla en annan professionell, kan förutom de psykologiska tolkningarna i citatet, även tolkas som att den professionella har marginell tillit till den andre varför han/hon garderar sig emotionellt och skyller ifrån sig. Det sociala kapitalet verkar i sådana fall vara högre mellan den professionelle och dess klient än det sociala kapitalet mellan de professionella.

Genomgående i uttalandena från kursansvariga finner vi att det finns vissa avsnitt i kursernas litteratur som tar upp samverkan men att det inte finns någon enskild bok som fokuserar på detta.

"Då hade vi ju Gunvor Anderssons bok om barn i samhällsvård, den har vi ju inte kvar längre, där finns mycket om samarbete för socialarbetare med BUP och andra. Barn i Kläm, som vi har tagit bort nu, som Karin och jag har skrivit, handlar om vårdnadsutredningar och den tar vi ju upp samverkan med socialtjänsten. I Tomas Linsteins bok, Barn till missbrukare, kan jag tänka mig att det nämns också. Jag är inte så säker på det. I intervjuböckerna kan det ju finnas något också men det är jag inte heller så säker på". ("Barn och familj – livsvillkor och sociala sammanhang")

"Jag försökte se lite grann vad man kan hitta för böcker då där samverkan kommer in. Dels var det då Bernler och Johnsons bok "Psykosocialt arbete", i den boken skriver Hans Lindgren ett kapitel om den samordnande funktionen, spindeln i nätet –så där kommer då samverkan fram. Att man då skall försöka att samverka mellan olika organisationer och olika institutioner. Så också här då va, i den här boken som är ny" Kuratorn inom hälso- och sjukvård", så finns det väldigt mycket praktisk kunskap kan man lugnt säga om samverkan mellan myndigheter. Denna bok hade således inte de som gick ut 2006 men det är alltså då kan man säga en förbättring, tycker jag då, av socialarbetarens samverkanderoll. ("Handlingsstrategier och etik i det sociala arbetet")

Avseende förekomsten av litteratur om samverkan på kursen "Psykosocialt arbete" uppger kursansvarig: "Väldigt lite tror jag... faktiskt...".

Den enda kursansvarig som uttrycker att det finns en bok där samverkan är central är kursansvarig för handledd studiepraktik.

"Kurslitteraturen som består av organisationsteori innefattar samverkan mellan olika organisationer i det sociala arbetet".

Det finns även viss överensstämmelse mellan flera kursansvariga som uppger att det vore positivt om litteraturen förmedlade mer gällande samverkan. Citatet nedan är ett exempel.

"Jag är lite bekymrad på ett sätt... Ex när vi får en sån här bok som Forskningsmetoder i socialt arbete. Den innehåller exempel i socialt arbete just och det finns en risk att det kanske blir för specifik också, istället för att vi har en bok som heter bara forskningsmetoder. I en sådan bok kunde man mötas mer. Den här boken tar ju exempelvis inte sjuksköterskestudenter i och då blir det inte integrerat utan kanske segregerat, ja väldigt uppdelat." ("Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod")

Vi tolkar ovanstående citat på det sätt att kursansvarig anser att det hade vunnits en del på att samverka redan på utbildningsnivå, och att det faktiskt finns möjlighet att göra det genom att inte renodla litteraturen efter utbildning, utan att snarare öppna upp för litteratur som kan vara gällande för olika utbildningar. Nätverksteorin beskriver vikten av samverkan för att kunna uppnå ett helhetsperspektiv avseende en klient. Alla synsätt belyser var sin del av problematiken bildar tillsammans helheten. Genom att mötas på utbildningsnivå kan grunden för samverkan på fältet bildas.

Tema 2: Praktisk kunskap från socionomprogrammet

"Nu på den här nivån på tredje terminen får vi inte ha övningar. Det skall inte vara praktiskt här för utbildningen är ju också trättformad... Men man får genom ett praktiskt moment se själv hur det är och vad man kan hamna i när man pratar med barn och vilken situation man hamnar i som intervjuare. Jag tycker att detta är en jättebra övningsuppgift, som är kopplad till både teorier och praktik". ("Barn och familj – livsvillkor och sociala sammanhang").

”Det är en föreläsning om borderline och ett seminarium också och där dyker det ibland upp situationer där klienten genom sitt sätt att vara agerar ut så att andra myndigheter runtom klienten hamnar i konflikt”. (“Psykosocialt arbete”)

I ovanstående citat beskriver en kursansvarig att socionomutbildningen medvetet är strukturerad för att ha lite praktisk kunskap under de första terminerna mer praktiska moment under de sista terminerna. En annan kursansvarig pekar på att kursen ”Psykosocialt arbete”, som ligger senare i utbildningen, innefattar seminarium där mer praktiska moment ingår. Kursansvarig för ”Handledd studiepraktik” har tidigare beskrivit att mycket praktisk kunskap kommer från termin fem. Vi drar paralleller till nätverksteorins beskrivning av vikten av tydliga roller. Praktiska moment ser vi som egenprofessionsstärkande. Ju mer en student får utföra en uppgift ju säkrare i sitt utförande blir individen. Praktiska delar och seminarier med övningar är således en viktig del i en yrkesförberedande utbildning.

”Det är ju just det här som ja brukar ta upp som handlar om vikten av att socionomstudenter tänker multidimensionellt och tvärvetenskapligt. Under metodkursen då kan detta handla om att söka efter litteratur över ämnesgränserna, men också det att man kan tänka sig att samverka med andra inom forskning. Och med det multidisciplinära perspektivet, och här saknar jag, eller här ser jag möjligheter att man exempelvis hade kunnat ha etikseminarier tillsammans med andra utbildningsprogram. Sjuksköterskor läser ju också metodkurser exempelvis.” (“Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod”)

Detta sista citat belyser att förutsättningarna för samverkan inte bara handlar om praktiska moment, utan även om att praktiskt få öva samverkan. Ovanstående kursansvarig beskriver visioner om hur samverkan skulle kunna bli en mer integrerad del av socionomutbildningen, nästan i samma utsträckning som samverkan är en integrerad del av det sociala arbetet.

Tema 3: Brist enligt kursansvariga avseende samverkan

”Jag tror att när det inte finns på utbildningen så kan man inte förvänta sig att det finns några övningstillfällen ute på fältet utan där förväntas det finnas på något sätt alltså. Möten med andra professioner sker ju i skarpa lägen och då ska det fungera, och när konflikter uppstår så tror ja att en hel del har att göra med bristande möjligheter under utbildningstiden. ”Alltså det är ju utifrån min erfarenhet som praktikhandledare att handledarna tar med praktikanterna ut på olika samverkansmöten. Och inte sällan så blir det som farsartade möten. Det är inte bara frågan om att samverkan inte fungerar utan det kan bli chockartat för praktikanterna också ”Varför finns inte detta naturligt?” (“Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod ”)

Utifrån nätverksteorin vet vi att när det gäller barn som misstänks fara illa, så måste olika samhälleliga verksamheter samverka för att en helhetsbild ska kunna uppnås. Det är således lätt att förutsätta att dessa verksamheter kommunicerar avseende dessa barn. Detta kan vara en anledning till det som citatet ovan visar på, att det kan upplevas som chockartat att som ny komma ut på fältet och se att samverkansgrupper fungerar

så varierande. Framförallt när socionomutbildningen gett vetskap om att en fungerande samverkan är en förutsättning för att kunna sätta barnets bästa i främsta rummet.

Nedanstående citat är ett annat exempel på en brist i socionomprogrammet som en kursansvarig talade om, som handlar om att socionomer som får arbete i andra verksamheter, exempelvis inom skolan eller inom sjukvården inte är rustade för det.

”Det finns ganska lite i utbildningen som handlar om de olika välfärdsorganisationerna och deras uppbyggnad. Vi rustar kanske inte våra socionomer särskilt väl för att hamna i den typen av situation. Det är väl en brist i utbildningen kan man säga”. (Kursansvarig för Socialpolitik och socialt arbete”)

7 KONKLUSIONER

Utifrån resultat- och analyskapitlet har vi fått fram sex konklusioner. Dessa konklusioner sammanfattar resultat- och analyskapitlets huvudsakliga essens. Konklusionerna åskådliggör hinder respektive gynnande faktorer för samverkan mellan professionella. Vad som redovisas nedan visar på att en del av de hinder för samverkan som både socialsekreterarna och de kursansvariga beskriver kan reduceras genom förändrade förutsättningar i utbildningsskedet. Uppsatsen visar även på att socionomprogrammet ger förutsättningar för samverkan i form av kunskap om processer i möten mellan människor, samt kunskap om kommunikation som underlättar samverkan mellan professioner.

- Både socialsekreterare och kursansvariga belyser olika hinder för samverkan. Ett av de främsta hindren handlar om kunskap. Kunskapsbrister om andra professioner försvårar samverkan och kan leda till missförstånd dem emellan. Kunskap om varandras kunskaper leder istället till att de professionella kan ställa rimliga förväntningar på varandra samt underlättar kommunikation. Detta leder i sin tur respekt och ödmjukhet inför varandras yrkesområden.
- Personlig kontakt är en viktig faktor för fungerande samverkan. Den personliga kontakten är central för att kunna föra en tydlig och ärlig kommunikation enligt socialsekreterare. Både kursansvariga och socialsekreterare nämner kommunikation som en förutsättning för samverkan. Tydlig och ärlig kommunikation kan leda till att revirtänkande mellan professionella bryts.
- Organisationernas uppbyggnad och huruvida ledningen skapar förutsättningar för samverkan är centralt för samverkan. Både kursansvariga och socialsekreterare talar om betydelsen av ledning och organisation som en förutsättning för samverkan. För att det skall finnas utrymme för professionella att samverka på mellanmänsklig nivå fordras att ledning och organisation har skapat förutsättningar för detta.
- Socialsekreterare tar upp vikten av egen personlighet samt att andra professionellas personlighet påverkar hur samverkan fungerar. Personlighet anses av dem kunna vara både en förutsättning och ett hinder för samverkan.
- Kursansvariga nämner vikten att de samverkande parterna har någon slags gemensam referensram exempelvis liknande utbildning. Detta, att möta andra professioner under utbildningsskedet, saknas på socionomprogrammet. Två kursansvariga uttrycker dock en önskan om att detta kan integreras i utbildningen.

- Socialsekreterarna belyser vissa brister i utbildningen avseende förekomsten av samverkan samt praktiska kunskaper om samverkan. Socialsekreterarna kan inte peka på att de erhållit kunskap om detta på någon kurs utöver praktiken. Kursansvariga belyser att studenterna får med sig samverkanskunskaper från praktiken, samt att detta innebär att kunskaper om samverkan är avhängiga vilken praktikplats studenterna är på. Kursansvariga pekar på några övningsmoment i form av seminarier eller enstaka föreläsningar som tar upp samverkan. Dessa övningsmoment ger inte specifika kunskaper om samverkan, men de kunskaper som ges kan appliceras på samverkan. Kursansvariga belyser kunskaper i övrigt som socionomutbildningen ger, som inte handlar om samverkan direkt, men som kan komma att vara användbara i samverkansarbete på fältet.

8 SLUTDISKUSSION

Samverkan är idag ett aktuellt och omdiskuterat ämne och konsekvenser av dess misslyckanden får ofta uppmärksamhet i media. Vår förförståelse byggde delvis på det som vi sett av dessa konsekvenser i media och delvis på att vi alla tre har erfarenheter av de svårigheter som kan uppstå i samverkan med andra professionella i rollen som socialsekreterare. Vi fann även stöd i tidigare forskning om att samverkan mellan professionella ofta är svår att genomföra på ett tillfredställande sätt. Våra begynnande antaganden handlade därför om att det kan finnas en brist i socionomutbildningen som innebär att studenterna inte förbereds tillräckligt för samverkan med andra professioner på fältet. Högskoleverkets utvärdering av socionomprogrammet i Göteborg visade på brister i integrationen mellan teori och praktik, vilket gav oss ytterligare stöd för vår tanke om att socionomerna inte förbereds tillräckligt för att kunna bedriva ett tillfredställande samverkansarbete. Under bearbetningen av våra intervjuer har vi funnit både stöd för dessa tankar, men vi har även funnit det motsatta, vilket har gett oss möjlighet till att ta in nya perspektiv. Som vår analys och vårt resultat visat så förhåller det sig på sätt att det finns en viss brist i socionomutbildningen i Göteborg vad gäller integration mellan teori, praktik och kunskap om samverkan samt kunskap om andra professioner. Analysen har vidare visat på att socionomstudenter trots ovanstående får med sig tillräckliga kunskaper för att kunna utföra sitt samverkansansvar med andra professioner på fältet. Vi har kommit fram till under skrivandet av denna uppsats att socialsekreterares situation på fältet samt vilka kunskaper socionomutbildningen ger studenterna avseende samverkan är mer komplex än så, vilket gör att det inte går att dra sådana enkla slutsatser.

Det hinder för samverkan på fältet som både socialsekreterare och kursansvariga belyser handlar delvis om brister på kunskap om varandras ansvaruppgifter och arbetsområden. Denna brist på kunskap kan härledas till att socionomutbildningen är mer egenprofessionsstärkande, snarare än att den ger utrymme åt kunskaper om närliggande professioner. Denna vår slutsats förstärks av att både socialsekreterare och kursansvariga benämner denna brist på kunskap om andra professioner. Kursansvariga pratar om att vikten av kunskap om den egna professionen som en del i utbildningen för att studenterna senare ska kunna samverka med andra. Detta är inget som socialsekreterarna uttrycker. Vår slutsats är att detta kan bero på att socionomer får tillräckliga eller mer än tillräckliga kunskaper om sin egen profession med sig från utbildningen. Vi ser således att det kan finnas utrymme på socionomutbildningen för att ge studenterna kunskaper om andra professioner. Kursansvariga belyser vikten av en gemensam kunskapsgrund i meningen liknande utbildning för att samverkan skall fungera. Detta tas upp i benämningen av det är en brist på utbildningen idag och en önskan om att utbildningen skall bli mer fakultetsöverskridande.

Både socialsekreterarna och kursansvariga pratar om att respekt och ödmjukhet inför andra professioner är en viktig faktor för fungerande samverkan. Detta ser vi som en naturlig konsekvens av ökade kunskaper om varandras professioner. Socialsekreterare och kursansvariga tar även båda upp revirtänkande som ett hinder för samverkan. Då respekt och ödmjukhet ökar innebär detta mindre benägenhet till revirtänkande. Socialsekreterarna tar upp vikten av personlig kontakt med sina samarbetspartners, kursansvariga tar å sin sida upp vikten av respekt och ödmjukhet inför andra

professioner. Vår analys visar att respekt och ödmjukhet kommer av personliga möten. En orsak till att de kursansvariga pratar om detta på en annan nivå och inte lika konkret som socialsekreterarna som arbetar med detta dagligen kan vara att de har skilda utgångspunkter. Skilda utgångspunkter i den mening att kursansvariga inte är ute på fältet och utför samverkan i den utsträckning som socialsekreterarna.

Ytterligare en genomgående faktor för fungerande samverkan som både socialsekreterare och kursansvariga tar upp är vikten av kommunikation. Kommunikationen bör karaktäriseras av tydlighet, ärlighet och öppenhet om revirtänkande ska kunna brytas. Analysen visar på att trots att kunskap är en viktig faktor så räcker inte det. Kunskapen måste kommuniceras. Detta resultat tror vi beror på att samverkan sker i mellanmänniska möten varför vad som händer i mötet är en betydande faktor. Att både socialsekreterarna och kursansvariga pekar på vikten av kommunikation kan bero på att samverkan är avhängigt kommunikation. Utan kommunikation - ingen samverkan. Kunskap om kommunikation och att kunna kommunicera är något som socionomstudenterna får med sig från utbildningen. Detta ser vi som en av orsakerna till att det i analysen framkommer både brister och kunskaper som socionomutbildningen ger. Samtliga socialsekreterare belyser olika sätt att kommunicera för att få samverkan att fungera, bristande kunskaper om andra professioner till trots. Vad vi lärt oss på socionomutbildningen är att lyssna, förstå, bekräfta i samtal, samt att vi fått kunskaper om de processer som kan uppstå i mellanmänniska processer. Vår uppsats visar att trots att detta inte är några direkta kunskaper om samverkan så är de förutsättningar för att kunna få till fungerande möten mellan professionella. Dessa kunskaper innebär att betydelsen av personlighet hos de professionella vi möter minskar. Socialsekreterarna tar upp betydelsen av att använda sig av sin egen personlighet i mötet med andra professionella. Detta kan vi se även handlar om att socialsekreterarna har införlivat kunskaper om kommunikation och bemötande från socionomutbildningen till att tillhöra den egna personligheten.

Både socialsekreterare och kursansvariga tar upp vikten av ledning och organisation som viktiga förutsättningar för samverkan. En enskild socialsekreterare kan påverka kunskap och kommunikation men kan inte påverka organisationen. Förutsättningar för samverkan inom organisationen utformas av organisationens ledning. Detta är en given viktig faktor för samverkan. Då samverkan är ett allt mer aktuellt ämne påverkar detta organisationer och dess ledning i en förhoppningsvis positiv riktning.

Socialsekreterarna belyser vissa brister i utbildningen avseende förekomsten av samverkan i utbildningen och praktiska kunskaper om samverkan. De kan inte peka på kunskaper om hur samverkan ska utföras utöver den som givits på praktiken. Kursansvariga belyser att de kunskaper som studenterna får med sig om samverkan från praktiken, är avhängiga vilken praktikplats studenterna är på. Kursansvariga pekar på fler övningsmoment i form av seminarier eller enstaka föreläsningar som också tar upp samverkan. Dessa övningsmoment ger inte specifika kunskaper om samverkan, men de kunskaper som kan appliceras på samverkan. Vi utgår från att en anledning till att socialsekreterarna inte pekade på kunskap om samverkan i någon högre grad som de hade med sig från socionomutbildningen, var att de relaterade till direkta kunskaper om ämnet. De kursansvariga däremot relaterade till även andra kunskaper som inte direkt

handlar om samverkan, men som kan vara användbara i ett samverkansarbete, såsom exempelvis samtalsteknik.

Detta har väckt frågan hos oss om det är så att vi faktiskt har med oss tillräckligt med kunskap avseende samverkan från socionomprogrammet ändå? Vi har kunskaper i hur man i samtal ger tydliga budskap, lyssnar, bekräftar och visar ödmjukhet inför andras professioner, och vi har kunskaper om att samverka mellan professionella på fältet är viktigt ur ett barnperspektiv. Kanske är det inte rimligt att ställa krav på någon utbildning att förutom kunskap om den egna professionen även lära ut hur andra professioner arbetar.

Arbetet med denna uppsats har gjort oss säkrare i att sätta ord på den kunskap som vi faktiskt har med oss. Det har också blivit tydligt för oss att den känsla av otillräcklighet som man som nyutexaminerad ofta känner är en del av att vara ny, och en osäkerhet som knappast går att komma ifrån när man står inför omställningen att gå från en utbildning till att börja arbeta i sin framtida yrkesroll. Samtidigt finns tanken kvar hos oss att socionomutbildningen skulle kunna innefatta mer färdighetstränande moment samt övningar i form av case-metodik tillsammans med studenter från andra institutioner. Tanken om att studenterna ska få en möjlighet att träffas över professionsgränserna redan under utbildningsskedet väcktes hos oss redan innan vi började skriva denna uppsats. Vi finner stöd i tidigare forskning att socionomprogrammet i Göteborg inte integrerar teori med praktik i tillräckligt hög grad. Samverkan är ett aktuellt ämne som kan få ödesdigra konsekvenser om den inte fungerar. "Fallet Louise" som vi nämner i vår inledning är ett drastiskt exempel. Vi finner vi stöd i tidigare forskning att samverkan inte alltid fungerar på fältet, men hur kan man förvänta sig att den ska fungera om studenter från olika utbildningar inte får träna på att mötas under sin utbildning?

Vi har i vårt arbete med denna uppsats haft intressanta och lärorika möten med socialsekreterare och med kursansvariga. Något som vi tycker har varit roligt är att vi har märkt att våra frågor om samverkan och frågor om den kunskap som socionomprogrammet ger om samverkan, har fått många av de intervjuade att tänka vidare om detta. Vår förhoppning är att denna uppsats skall åstadkomma en diskussion som kan vara ett steg mot förändring i rätt riktning. Det vi hoppas på är att denna uppsats har väckt en tanke, sått ett frö, till förändringar som innebär en möjlighet till möten mellan studenter från olika utbildningar.

8.1 Vidare forskning

Det finns många faktorer som påverkar samverkan positivt och negativt, vi har fokuserat på en del av dem i vår uppsats. Det hade varit intressant att forska vidare på olika maktaspekter i mötet mellan professioner. Att undersöka eventuella hierarkier i samverkansmöten, finns de och hur ser de ut? Hur påverkar socialsekreterarens roll som myndighetsperson maktaspekten i samverkansmöten? Det hade även varit intressant att undersöka hur denna makt påverkar möjligheten för samverkan. För att kunna undersöka detta skulle vi kunna se att man kan använda sig utav kvalitativa intervjuer med yrkesverksamma socialsekreterare, samt intervjuer med socialsekreterarnas olika samarbetspartner.

Det hade även varit intressant att vidare undersöka möjligheterna till professionsöverskridande möten och övningstillfällen för studenterna på utbildningsnivå. Kanske skulle det kunna gå att förena studenter i samverkansarbete genom såkallad Case - metodik? Hur skulle detta gå till? Vi tänker att detta skulle kunna göras genom att intervjua kursansvariga på socionomutbildningen samt kursansvariga på andra universitetsutbildningar så som lärarutbildningen, sjukvårdsrelaterade utbildningar och polisutbildningen. Dessa yrken förväntas socionomer samverka med på fältet. Ytterligare en möjlig aspekt för vidare forskning att fokusera på är hur andra institutioner förbereder sina studenter för samverkan, eller i vilken grad studenterna ges möjlighet att integrera teori och praktik under utbildningen. Detta finner vi stöd i utifrån Colemans utbytesteori som belyser hur alla har något att vinna på socialt utbyte.

Ytterligare en intressant aspekt för vidare forskning är ledningens och organisationens betydelse för samverkan. Samverkan diskuteras flitigt på ledningsnivå varför det hade varit intressant att undersöka vad dessa diskussioner resulterar i. En utvärderingsstudie skulle kunna belysa dessa faktorer. En sådan undersökning skulle kunna belysa hur dessa diskussioner blir verklighet i organisationerna. Slutligen begrundar vi huruvida en studie med fokus liknande vårt, skulle få andra resultat än vår uppsats genom att använda andra teoretiska perspektiv.

9 KÄLLFÖRTECKNING

Litteratur

Alwall, Jonas (2004). *Vägar till kvalitetsutveckling inom socionomutbildningen. Rapport från ett pedagogiskt utvecklingsprojekt*. Elanders Gotab AB, Stockholm.

Booth, Wayne C/Colomb, Gregory G/Williams, Joseph M (2004). *Forskning och skrivande, konsten att skriva enkelt och effektivt*. Studentlitteratur, Lund.

Coleman James S. (1990) *Foundations of social theory*. London. The Belknap Press of Harvard University Press.

Danermark, Berth (2005). *Samverkan - Himmel eller helvete?* Gleerups utbildning AB, Malmö.

Eide, Tom/ Eide Hilde (2006). *Kommunikation i praktiken - relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Liber, Malmö.

Elofsson, Stig (2005) i: Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.

Forsberg Gunnar/Wallmark Johan (2005) *Nätverksboken – om mötets möjligheter* Liber, Stockholm

Fridolf, Marie (1998). *Samarbete, samverkan och samordning mellan olika huvudmän. En sammanfattning januari 1998*. Novemus: Högskolan i Örebro.

Glad, Johan (2006) *Co-operation in a child welfare case: a comparative cross-national vignette study*, European journal of social work, Vol. 9 No 2.

Godfrey, Ann (2003) '*Children's services planning: The process and implications for wider partnership working*', Child Care in Practice, 9:3

Habermas, Jürgen (1988) *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*. Bokförlaget Daidalos, Göteborg

Hagström, Bo (1979): *Frågeteknik i utredningsarbete*. Bokförlaget Dialog, Lund.

Högskoleverket (2003): *Socialt arbete. En nationell genomlysning av ämnet*. Högskoleverket, Stockholm.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.

Lind/Moshult/Schultz (1999). *Två världar, samarbetet mellan barnomsorg och socialtjänst*. Runa Förlag, Stockholm.

SOU 2002/03:53, *Samverkan kring barn som far illa, uppföljning av lagändring enligt proposition, Stärkt skydd till barn i utsatta situationer*.

Svenning, Conny (2003). *Metodboken*. Lorentz Förlag, Eslöv.

Sveriges rikets lag. 5 kap 1 a § SoL. SFS 2001:453

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion i vetenskapsfilosofi*. Gleerups utbildning, Malmö.

Reportage

Sveriges Television 1:s program Uppdrag granskning, "Reportage: Berättelsen om Louise" den 10 april 2007.

Göteborg 2008-10-13

Förfrågan:

Deltagande i fokusgrupp för C-uppsats på Institutionen för socialt arbete.

Hej!

Vi är tre socionomstudenter som går termin sju på Göteborgs Universitet och som under hösten skall skriva vår C-uppsats. Vår önskan är att kunna genomföra en fokusgrupp med ett antal socialsekreterare som har arbetat eller arbetar med barn och deras familjer.

Vi har från institutionen eftersökt socionomer som tog examen från socionomprogrammet på Göteborgs universitet VT 2006, samt läst kurserna "barn och familj" och "psykosocialt arbete" -varför denna förfrågan om att delta i en fokusgrupp nu skickas ut till Dig.

Vi har inte möjlighet att ta reda på vad Ni som läst dessa kurserna idag arbetar med varför vi skickar denna förfrågan till alla som läst ovanstående valbara kurser. Vi önskar därför att ni som väljer att delta i vår fokusgrupp har erfarenhet av att arbeta som socialsekreterare inom Individ- och familjeomsorgen med inkomna anmälningar som rör misstankar om barn som far illa.

Så till alla Er som stämmer in på ovanstående beskrivning - vi skulle bli oerhört tacksamma om ni ville delta i vår fokusgrupp så att vår C-uppsats kan bli verklighet! Då vår avgränsning gäller socionomstudenter på socionomprogrammet i Göteborg som tog examen 2006 så kan detta även ses som ett tillfälle för Dig att träffa gamla kursare!

Kortfattad information om C-uppsatsidé

Vi vill undersöka vilka förutsättningar socionomprogrammet på Göteborgs

universitet ger, för att kunna samverka med andra professioner, vad gäller barn och deras familjer. Vi fokuserar på samverkan avseende inkomna anmälningar till socialtjänsten om misstanke att barn far illa.

Vi önskar information från socionomer från Göteborgs universitet och som har erfarenhet från att samverka med andra professioner gällande barn.

Vi behöver därför träffa just Dig för att få möjlighet att höra just Dina erfarenheter av samverkan!

Information om hur insamlade uppgifter handhålls och utnyttjas

Uppsatsen ingår som en del i utbildningen till socionom vid Göteborgs Universitet. I studien följer vi de forskningsetiska principer för humaniora och samhällsvetenskap, vilka utarbetas av Vetenskapsrådet. De insamlade uppgifterna kommer exempelvis att behandlas konfidentiellt och förvaras på ett sådant sätt att ingen obehörig kan ta del av dem. Du har vidare rätt att avstå från att svara på frågor eller avbryta deltagandet i fokusgruppen, utan att lämna någon anledning till detta. Vi vill gärna använda bandspelare vid intervjutillfället. Detta gör det lättare för oss att dokumentera det som sägs under intervjun samt underlättar vårt fortsatta arbete med uppsatsprojektet. Vid utskriften kommer vissa uppgifter (t.ex. namn, bostadsort, sysselsättning) att ändras så att du inte kan identifieras av en utomstående. Efter utskrift av diskussionerna i fokusgruppen, raderas bandet.

Du är när som helst välkommen att kontakta oss eller vår handledare om du har några frågor (mejladress och telefonnummer finns nedan).

Plats och tid

Fokusgruppen kommer att hållas på **Institutionen för socialt arbete i Göteborg, ingång mitt emot ICA nära Haga, vid nedanstående tillfällen:**

28/10 eller 5/11. Från klockan **17:00** och maximalt tre timmar framåt

Det datum där flest kan komma att väljas. Alternativt om det blir stort intresse kommer vi använda oss av två fokusgrupper och därmed båda ovanstående datum.

Under kvällen bjuder vi på kaffe och smörgås!

För anmälan hör av Dig till oss på nedanstående mejladress eller telefonnummer, senast den **24/10**. Meddela då gärna också vilken av dagarna som passar Dig bäst.

Vi ser fram emot en kväll med givande diskussioner!
Om du har några frågor är du välkommen att kontakta någon av oss!

Tack på förhand,
Med vänliga hälsningar, Jessica, Emma och Marie!

Socionomstudenter

Jessica Tfn: XXXXXXXXX

Emma Tfn: XXXXXXXXX

Marie XXXXXXXXXXXX

Handledare Tfn: 031- 786 57 95
Jörgen Lundälv jorgen.lundalv@socwork.gu.se

Bilaga 2

Hej!

Vi är tre studenter från socionomprogrammet i Göteborg som skriver vår C-uppsats under höstterminen 2008!

En del i vår uppsats är att undersöka vad de socionomer som examinerades från Göteborgs universitet år 2006 fick med för kunskap om ämnet samverkan. För att detta ska vara möjligt så är vår ambition att studera kurslitteratur och kursplaner från kurserna som socionomprogrammet innehöll då.

Det skulle hjälpa oss väldigt mycket att få prata lite med kursansvariga från varje kurs, varför vi nu mailar Dig.

Vår fråga är om det finns möjlighet för Dig att ge oss ca 20-30 minuter av Din tid för en kort genomgång med syftet med den kurs där Du varit/är kursansvarig på socionomprogrammet?

Det bästa för oss hade varit om Du hade möjlighet till detta någon gång under veckorna 43, 44 eller 45?

Det är ju som ni kanske vet lite stressigt med C-uppsats-skrivandet, så det hade varit jättebra om Du ville maila ett svar till oss så fort som möjligt på denna adressen, så vi vet huruvida Du kan eller inte.

Om ni är två kursansvariga på en kurs så räcker det för vår del om vi bara får tid med en av Er.

Om ni har några frågor kan ni även vända er till vår handledare på Institutionen, Jörgen Lundälv.

Tack så mycket på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Emma, Jessica och Marie!

Bilaga 3

Intervjufrågor till kursansvariga:

1. Beskriv huvudsyftet samt målet med din kurs?
2. På vilket sätt tar din kurs upp integration mellan teori och praktik?
3. Vad förmedlar din kurs föreläsningar avseende samverkan med andra professioner?
4. Vad förmedlar litteraturen i kursen avseende samverkan?
5. Hur har kursen utvecklats/förändrats, från det att eleverna som tog examen 2006, gick din kurs?
6. Skulle du vilja förändra någonting på din kurs i framtiden / vad skulle dessa förändringar i så fall innebära?
7. Vilka förändringar kommer att ske på din kurs i framtiden?
8. Vad anser du vara viktiga faktorer eller hinder för samverkan?

Bilaga 4

Intervjufrågor till socialarbetare som tog examen från socionomprogrammet i Göteborg 2006?

1. Vad innebär samverkan för dig? (egen definition).
2. Hur ser dina egna erfarenheter av samverkan ut?
3. Vad ser du som viktiga faktorer för fungerande samverkan?
4. Vilka eventuella hinder kan du se för att samverkan skall kunna fungera?
5. Vilka vinster/förtjänster med samverkan kring barn kan du se?
6. Vad skulle kunna vara negativt med samverkan kring barn?
7. Vad hade du med dig för kunskap om samverkan och samverkansansvar från utbildningen?
8. Vad kan förbättras? Fanns det någon kunskap om samverkan du behövde inhämta efter utbildningen?
9. Kände du dig trygg med din kunskap om ditt samverkansansvar när du först började arbeta som socialsekreterare?
10. Var det lätt att börja samverka med andra professioner, eller mötte du motstånd från andra eller inom din organisation?
11. Vad hade du för kunskap om andra professioner du kom i kontakt med i samverkansarbetet? (exempelvis skola och sjukvård).
12. Visste du hur du kunde använda dig av andra professioner när du började arbeta?

Bilaga 5

Samhällsstruktur och välfärd (SOM 110).

Petersson, 2003 tar upp när kommunerna tillsammans med andra lokala och regionala myndigheter fick ta över uppgifter som de statliga organen tidigare skötte på central nivå, i och med decentraliseringen. Staten sätter upp regler för vad kommunerna får göra och inte göra men utanför dessa begränsningar har kommunerna självstyre. Staten ställer krav på kommunerna att upprätta en plan för sitt arbete i form av ex budgeten. Kommunernas obligatoriska uppgifter som är en stor del av arbetet anges genom speciallagarna (Petersson, 2003).

Petersson, 1998 skriver att staten förmedlar uppdraget till socialtjänsten genom sina riktlinjer som förnyas varje år. Vilka regler som gäller och vilka beslut som fattas, gällande myndighetsutövning, går att läsa i Förvaltningslagen (Petersson, 1998).